

Risto Laukas

SUOMEN SUURIMPIEN KAUPUNKIEN MENETTELYTAVAT HAKKUIDEN MAISEMATYÖLUPA-ASIOISSA

Opinnäytetyö
Metsätalouden koulutusohjelma

Joulukuu 2009

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä 06.12.2009
Tekijä Risto Laukas		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Metsätalouden koulutusohjelma Metsätalous
Nimeke Suomen suurimpien kaupunkien menettelytavat hakkuiden maisematyölupa-asioissa		
Tiivistelmä Maankäyttö- ja rakennuslaki sekä maankäyttö- ja rakennusasetus määrittävät toimintatavat maisematyölupien osalta. Suomen kunnat ja kaupungit ovat itsenäisiä hallintoyksiköitä ja näin ollen erilaisten lupa-asioden haku- ja käsittelyprosessit poikkeavat toisistaan. Metsien käsittelyn ja puiden kaatamisen luvanvaraisuus aiheuttaa erilaisia ongelmatilanteita Suomessa. Maankäyttö- ja rakennuslain varsin väljä sanamuoto lisää näitä ongelmia. Oikeuden ennakotapausten vähäisyys ei ole myöskään auttanut muodostamaan selvää toimintatapaa erilaisissa tilanteissa. Maisematyölupa on ollut voimassa nyt noin kymmenen vuotta (Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132, astui voimaan 1.1.2000) ja puiden kaatoon liittyviä maisematyölupa-asioita on käsitelty Suomen kunnissa, kaupungeissa ja myös oikeusasteissa. Nyt oli syytä tutkia, miten Suomen suurimpien kaupunkien maisematyöprosessit ovat edenneet, miten niissä on onnistuttu ja miten niitä on mahdollista kehittää. Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuuden kannalta olisi perusteltua yhtenäistää lupaprosesseja Suomessa, määritellä lupakynnys, puu ja vähäinen toimenpide tarkasti. Maankäyttö- ja rakennuslain ja Metsälain voimassaolojen päällekkäisyys on syytä poistaa ja kaupunkien on annettava omille metsäsuunnitelmilleen kymmenen vuoden maisematyölupa. Prosessien ja määrittelyjen uudistaminen vaatii lakimuutoksia ja/tai Ympäristöministeriön yleiskirjeitä kunnille, joissa asioita tarkennetaan.		
Asiasanat (avainsanat) Maankäyttö- ja rakennuslaki, maisematyölupa, metsälaki, vähäinen toimenpide		
Sivumäärä 31 s. + liitt.17 s.	Kieli Suomi	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn2009A5411
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Pasi Pakkala		Opinnäytetyön toimeksiantaja Lappeenrannan kaupunki

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Date of the bachelor's thesis December 6, 2009
Author Risto Laukas	Degree programme and option Degree Programme in Forestry Forestry	
Name of the bachelor's thesis The procedures in biggest towns in Finland concerning the permit for landscape work in felling		
Abstract <p>The permit for landscape procedure work is defined in the Land Using and Building Act and the Land Use and Building Decree. Finnish municipalities and towns are independent local authorities. Consequently the procedures of applying and proceeding for different kind of permits differ by local regulations.</p> <p>Permit-required forest utilization causes public uproar in Finland. The loose description of landscape permit in the Land Using and Building Act also enhances troubles in interpretation. Limited amount of precedents has not standardized the procedures.</p> <p>Permit for landscape work has been in use about ten years. (The Land Using and Building Act 5.2.1999/132, entry into force 1.1.2000). Permit for landscape work related to tree felling is processed in Finnish municipalities, cities and also in courts. This study analyses the procedures of landscape-permit procedures in the biggest towns in Finland.</p> <p>It is rationalized that the procedures should be standardized in order to get the Land Using and Building Act effective. Threshold for the permit should be defined exactly, as also the definitions for tree and insignificant act should be exact. The overlap of the Land Using and Building Act and the Forest Act should be deleted and the towns should apply ten years persisting permit for landscape work for their forest plans.</p>		
Subject headings, (keywords) Land Using and Building Act, Permit for Landscape Work, Forest Act, insignificant act		
Pages 31 s. + liitt.17 s	Language Finnish	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn2009A5411
Remarks, notes on appendices		
Tutor Pasi Pakkala	Employer of bachelor's thesis City of Lappeenranta	

SISÄLTÖ

KUVAILULEHDET

1 JOHDANTO.....	1
2 MAISEMATYÖLUPA KAUPUNGEISSA.....	2
2.1 Mikä maisematyö lupa on ja mihin sitä tarvitaan.....	2
2.2 Maankäyttö- ja rakennuslain ja Metsälain suhde	3
2.3 Maisematyöluvan lupaehdot.....	9
2.4 Taajamametsien hoitoluokitus ja maisematyö lupa kymmeneksi vuodeksi.....	12
2.5 Puun määrittelyt.....	16
2.6 Vähäinen toimenpide.....	18
3 AINEISTO JA MENETELMÄT	22
4 TULOKSET	22
4.1 Maisematyöluvut ja niiden käsittely	22
4.2 Määrittelyt - puu ja vähäinen toimenpide.....	24
4.3 Kehittämisehdotukset	25
4.4 Oikeustapaukset maisematyöluvista.....	26
4.5 Myönnettyjen maisematyölupien valvonta.....	26
4.6 Maankäyttö- ja rakennuslaki vai Metsälaki.....	26
4.7 Kaupunkien omien metsien maisematyöluvut.....	27
5 POHDINTA	27
5.1 Maisematyölupaprosessia yhtenäistettävä.....	27
5.2 Lupakynnys yhtenäistettävä	28
5.3 Puu ja vähäinen toimenpide määriteltävä.....	28
5.4 Merkittäville metsäalueille pidempiä maisematyölupia.....	29
5.5 Maankäyttö- ja rakennuslain ja Metsälain yhtäaikainen voimassaolo	29
LÄHDELUETTELO	30
LIITTEET 1-4 Hallinto-oikeuden päätökset 215, 216, 217, 218	32
LIITE 5 Kyselylomake.....	44

1 JOHDANTO

Maankäyttö- ja rakennuslaki sekä maankäyttö- ja rakennusasetus määrittävät toimintatavat maisematyölupien osalta. Suomen kunnat ja kaupungit ovat itsenäisiä hallintoyksiköitä ja näin ollen erilaisten lupa-asioden haku- ja käsittelyprosessit poikkeavat toisistaan.

Metsien käsittelyn ja puiden kaatamisen luvanvaraisuus aiheuttaa erilaisia ongelmatilanteita Suomessa. Maankäyttö- ja rakennuslain varsin väljä sanamuoto lisää näitä ongelmia. Oikeuden ennakkotapausten vähäisyys ei ole myöskään auttanut muodostamaan selvää toimintatapaa erilaisissa tilanteissa.

Maisematyö lupa on ollut voimassa nyt noin kymmenen vuotta (Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132, astui voimaan 1.1.2000) ja puiden kaatoon liittyviä maisematyölupa-asioita on käsitelty Suomen kunnissa, kaupungeissa ja myös oikeusasteissa. Lappeenrannassa kuten muissakin kuntaliitoskunnissa pohditaan, miten maisematyölupapasiat jatkossa organisoidaan, joten yksi tärkeä tavoite on selvittää toimivat prosessit maisematyölupa-asioissa. Nyt oli syytä tutkia, miten Suomen suurimpien kaupunkien maisematyöprosessit ovat edenneet, miten niissä on onnistuttu ja miten niitä on mahdollista kehittää.

Asutuksen lisääntyessä kaava-alueiden pinta-alat suurenevat ja sitä kautta metsälain toiminta-ala pienenee ja maankäyttö- ja rakennuslain toiminta-ala laajenee. Nyt jo on joitakin kuntia, joissa lähes koko pinta-ala on maankäyttö- ja rakennuslain toiminta-alueita. Tämä kehitys on väistämätöntä ja siksi toimiva maisematyölupakäytäntö on hyvin tavoiteltava.

Opinnäytetyöhön liittyvä laadullinen kyselytutkimus tehtiin 15 Suomen suurimmalle kaupungille. Näissä kaupungeissa asuu yhteensä 2266530 asukasta eli (43 %) lähes puolet Suomen asukkaista. Maisematyö lupa liittyy asuttuihin alueisiin, koska sitä vaaditaan asemakaava-alueilla, kaavan laadinnan yhteydessä toimenpidekieltoon julistetuilla alueilla ja oikeusvaikutteisten osayleiskaavojen (jos yleiskaavassa on niin määrätty) alueilla. Maisemaa arvioivat aina asukkaat, joten oli perusteltua rajata tutkittavat kaupungit asukasluvun mukaan.

Suomen suurimpien kaupunkien hakkuiden maisematyölupakäytäntöjen tutkimista ovat tukeneet Metsämiesten Säätiö, Lappeenrannan kaupunki, Suomen Kuntaliitto, Ympäristöministeriö ja METO – Metsäalan asiantuntijat ry. Tämä osoittaa, että aihe ja toimintatapojen kehittäminen koetaan laajalti tärkeäksi.

2 MAISEMATYÖLUPA KAUPUNGEISSA

2.1 Mikä maisematyölupa on ja mihin sitä tarvitaan

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 128 §:n mukainen maisematyölupa tarvitaan maisemaa muuttavaan maanrakennustyöhön, puiden kaatamiseen tai muuhun näihin verrattavaan toimenpiteeseen seuraavilla alueilla: asemakaava-alueella, yleiskaava-alueella, jos yleiskaavassa niin määrätään ja alueella, jolla on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 53 §:ssä tarkoitettu rakennuskielto asemakaavan laatimiseksi tai jolle yleiskaavan laatimista tai muuttamista varten on niin määrätty.

Maisematyölupaa ei tarvita yleis- tai asemakaavan toteuttamiseksi tarpeellisten taikka myönnetyn rakennus- tai toimenpideluvan mukaisten töiden suorittamiseen eikä vaikutuksiltaan vähäisiin toimenpiteisiin. Lupa ei ole myöskään tarpeen, jos toimenpide perustuu yleisistä teistä annetun lain mukaiseen hyväksyttyyn tiesuunnitelmaan. Maisematyölupaa ei tarvita myöskään sellaiseen maa-ainesten ottamiseen, johon tarvitaan maa-aineslaissa tarkoitettu lupa.

Maisematyölupa maanrakennustyöhön pitää sisällään luvan puiden kaatamiseen, mutta maisematyölupa puiden kaatamiseen ei tietenkään anna lupaa maa-ainesten ottamiseen tai maanrakennustyöhön. Maisematyölupa maa-ainesten ottamiseen on selvempi kuin puiden kaatamiseen tarvittava lupa. Puihin liittyy paljon tekijöitä, jotka ovat laissa määrittelemättä. Suomessa on 1.1.2009 alkaen 348 kuntaa ja jokainen kunta on itsenäinen hallintoyksikkö ja määrittelee toimintatapansa itsenäisesti.

Maisematyölupia käsittelevät kunnissa ympäristönsuojelu, rakennusvalvonta, kaavoitustoimi ja usein myös tekninen toimi. Maisematyölupahakemuksen käsittelystä peri-

tään kunnan määräämä maksu. Lupamaksun hinta vaihtelee täysin ilmaisesta luvasta satoihin euroihin.

Alueiden suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on noudatettava Maankäyttö- ja rakennuslakia. Puiden kaataminen luetaan kuuluvaksi alueiden käyttöön, sillä hakkuiden seurauksena maisema- tai kaupunkikuva usein muuttuu. Puut ovat muihin lain säätelyn kohteisiin vertailtaessa hyvin erilaisia, koska metsä ja puut kasvavat ja muuttuvat koko ajan, eikä laki voi sitä estää. Maisema saa vapaasti heikentyä, mutta maisemaa parantavat toimenpiteet vaativat maisematyöluvan.

Toisaalta MRL velvoittaa myöntämään maisematyöluvan, jollei toimenpide estä tai vaikeuta kaavan toteutumista ja jollei maisemakuva heikenny. MRL asettaa luvalle ehtoja, joita ei ole määritelty tarkasti. Tulkinnoille ja kuntien omalle harkinnalle on jätetty tilaa.

Alueella, jolla on voimassa asemakaava tai yleiskaava, maisematyöluva on myönnettävä, jollei toimenpide vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen taikka turmele kaupunki- tai maisemakuvaa (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999). Alueella, jolle kunta on määrännyt rakennuskiellon asemakaavan laatimista tai muuttamista varten tai jolle yleiskaavan laatimista varten on määrätty toimenpiderajoitus, lupa voidaan myöntää, jollei toimenpide tuota huomattavaa haittaa kaavan laatimiselle taikka turmele kaupunki- tai maisemakuvaa (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999).

2.2 Maankäyttö- ja rakennuslain ja Metsälain suhde

Maankäyttö- ja rakennuslain soveltamisala määritellään lain 2 §:ssä seuraavasti: Alueiden suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on noudatettava tämän lain säännöksiä, jollei erikseen toisin säädetä (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999).

Metsälain soveltamisalan määrittelee Metsälain 2 § seuraavasti: Tätä lakia sovelletaan metsän hoitamiseen ja käyttämiseen metsätalousmaaksi luettavilla alueilla (Metsälaki 1093/1996). Metsätalousmaaksi luetaan metsämaa, kitumaa ja joutomaa.

Metsälain (1093/1996) ja MRL:n (132/1999) soveltamisalojen suhde on ratkaistu metsälain 2 §:ssä. Sen mukaan metsälakia ei sovelleta MRL:n mukaisessa kaavassa suoje-lualueiksi osoitetuilla alueilla, asemakaava-alueilla lukuun ottamatta maa- ja metsäta-louteen osoitettuja alueita, eikä alueilla, joilla on voimassa toimenpidekielto asema-kaavan laatimiseksi. Pääallekkäin metsälakia ja MRL:ia voidaan joutua soveltamaan maisematyöluvan osalta maa- ja metsätalouteen tai virkistykseen osoitetuilla oikeus-vaikutteisen yleiskaavan alueella, ja alueilla, joille on yleiskaavan laatimiseksi asetettu toimenpiderajoitus sekä maa- ja metsätalouteen osoitetuilla asemakaava-alueilla. Näil-lä alueilla metsän hakkuu ja käsittely on sekä metsälain (metsänkäyttöilmoitus) että MRL:n (maisematyölupa) mukaisen kontrollijärjestelmän piirissä. (Ekroos & Maja-maa 2005, 20.) Alueilla, jossa molemmat lait ovat voimassa, voi syntyä ristiriitatilan-ne kumman lain mukaan toimitaan. Yleensä maisematyölupiin liitetyt lisäehdot eivät ole metsälain vastaisia, mutta ne ovat mahdollisia.

Metsälain 25 §:ssä todetaan: ”Kaavoitettavien ja kaavoitettujen alueiden osalta metsä-keskuksen tulee olla riittävässä yhteistyössä kuntien kanssa tämän lain ja maankäyttö-ja rakennuslain tavoitteiden yhteen sovittamiseksi”. Kaavoituksen edetessä osayleis-kaavoista asemakaavoiksi ja rakentamisen edetessä nopeasti samoilla alueilla syntyy törmäystilanteita metsälain ja maankäyttö- ja rakennuslain tulkinnoissa. Esimerkki Lappeenrannasta vuodelta 2009 on seuraava:

Lappeenrannan kaupunki hakkautti syksyllä 2008 oikeusvaikutteisen osayleiskaavan alueella leimikon, mikä käsitti AO-merkinnällä olevan asuinalueen, kadut ja osan VL-merkinnällä olevaa aluetta aukoksi. Leimikosta oli tehty osana suurempaa hakkuuta metsänkäyttöilmoitus, jossa ko. kohde oli merkitty metsäsuunnitelman mukaisesti har-vennusleimikoksi. Samalle alueelle oltiin laatimassa asemakaavaa, mikä oli valmistu-massa lähikuukausina. Tonttitakuun ja nopean rakentamisen takia uusien kaava-alueiden kunnallistekniikan rakentamisella oli kiire. Hakkuu tehtiin valmisteilla ole-van asemakaavan mukaan, minkä luultiin valmistuvan ja vahvistuvan ennen hakkuuta. Asemakaava ei ehtinyt vahvistua, hakkuu tehtiin ja sattumalta metsäkeskuksen viran-omaisyksikkö teki alueelle tarkistuksen 10.06.2009, mistä seurasi Lappeenrannan kaupungille selvityspyyntö.

Kaakkois-Suomen metsäkeskuksen viranomaistehtävien yksikön selvityspyyntö Lappeenrannan kaupungille 18.6.2009: Metsäkeskus pyytää metsänomistajaa antamaan kirjallisen selvityksen tapahtuneesta 3.7.2009 mennessä. Vastauksia odotamme mm. seuraaviin kysymyksiin: Mikä kaavoituksen tilanne ko. alueella oli hakuun aikana ja mikä se on nyt? Kiinteistöjärjestelmän mukaan asemakaavoitettu alue ei ulotu nyt puheena olevalle hakkuualueella. Jos alueella on kaava, onko avohakattu alue kokonaisuudessaan kaavoitettu? Mihin käyttötarkoitukseen avohakattu kuvio on mahdollisessa kaavassa osoitettu? Jos alue on osoitettu kaavassa metsätalouteen tai virkistykseen, miksi avohakkuusta ei ole tehty metsänkäyttöilmoitusta?

Lappeenrannan kaupungin vastaus Kaakkois-Suomen metsäkeskuksen viranomaistehtävien yksikölle 26.6.2009:

Metsäkeskuksen viranomaisyksikkö pyytää selvitystä hakkuusta ja kaavoituksesta kuviolla 297 Lappeenrannan kaupungin Rutolan kylässä. Lappeenrannan kaupungin teknisen toimen kiinteistö- ja mittaus toimi toteaa, että pientaloalueen avaushakkuu Rutolassa metsikkökuviolla 297 perustuu seuraaviin seikkoihin:

- 1. Kymen lääninhallituksen 20.4.1993 vahvistamaan Ruoholammen osayleiskaavaan, jossa alueelle on merkitty erillispientalojen alue (AO).*
- 2. Keskustajaman yleiskaavan tarkastukseen (Kv 25.10.1999), jossa alueelle on merkitty pientalovaltainen asuinalue (AP).*
- 3. Asemakaavaan ja tonttijakoon (tekn.ltk 24.6.2009), jossa alue on merkitty erillispientalojen korttelialueiksi (AO).*

Ruoholammen osayleiskaava ja keskustajaman yleiskaavan tarkastus määrittävät maankäyttömuodon yleispiirteisesti ja rajaukset yleensä voivat vähän muuttua lopullisessa asemakaavassa. Kaupunki laatii osayleiskaavat ja asemakaavat.

Avoimeksi hakattu alue on tarkoitettu pientalojen rakennusalueeksi (AO) ja hakkuu on rajattu tarkimman eli asemakaavan tonttijaon mukaan käsittäen vain katu- ja tontti-alueet. Asemakaava perustuu oikeusvaikutteiseen Ruoholammen osayleiskaavaan. Asemakaavassa olevat vähäiset muutokset verrattuna Ruoholammen osayleiskaavaan johtuvat erityyppisistä luontoselvityksistä, jotka ovat ohjanneet lopullista maankäytön suunnittelua.

Ruoholampi V alue perustuu kaupungin hyväksymään kaavoitusohjelmaan.

Kiinteistö- ja mittaus toimi katsoo, että osayleiskaavojen ja lopullisen asemakaavan pienet erot ovat täysin normaaleja. Lisäksi kiinteistö- ja mittaus toimi on katsonut, että hakkuu voidaan toteuttaa ilman erillistä metsänkäyttöilmoitusta, jossa ilmoitetaan maankäyttömuodon muutoksesta, koska metsälaki ei ole voimassa oikeusvaikutteisen osayleiskaavan AO-alueilla.

Kiinteistö- ja mittaus toimi teki harvennushakkuuta koskevan metsänkäyttöilmoituksen koko kuviosta 297. Kiinteistö- ja mittaus toimi ei rajannut kuviosta pois sitä osaa, joka oli metsälain ulkopuolella vaan katsoi, että hyväksytyjen kaavojen ja valmisteltavan asemakaavan välinen ero oli niin pieni, että asuinalueen rakentamisen ja kunnallisteknisten töiden toteuttamisen takia oli tarkoituksenmukaista hakata tulevat tontti- ja katualueet.

Ko. oleva hakkuu ei ollut varsinaista metsätaloutta vaan rakentamiseen liittyvää toimintaa ja kiinteistö- ja mittaus toimi oli tietämätön siitä, että miten pienistä poikkeamista oikeusvaikutteisen osayleiskaavan rajauksessa pitää tehdä metsänkäyttöilmoitus. Lisäksi viittaamme muiden ympäristöarvojen osalta Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen lausuntoon.

Kaakkois-Suomen metsäkeskuksen ratkaisu: Selvityspyyntö Ruoholammen hakkuista 18.6.2009 ja vastauksenne siihen 29.6.2009

KAAVOITUS, METSÄLAKI JA METSÄNKÄYTTÖILMOITUS

Periaatteet

Metsälakia (1993/1996) sovelletaan 1) metsätalousmaalla, 2) asemakaava-alueen maa- ja metsätalouteen osoitetuilla alueilla ja 3) oikeusvaikutteisen yleiskaavan maa- ja metsätalouteen ja virkistyskäyttöön osoitetuilla alueilla. Metsälain soveltamisalaan kuuluvalla kaava-alueella tulee tehdä metsänkäyttöilmoitus. Lisäksi maanomistajan tai hakkuuoikeuden omistajan tulee hakea maisematyölupaa, jos metsänkäsittelyä rajoittaa kaavassa toimenpiderajoitus. Asemakaava-alueella on aina lakisääteinen toimenpiderajoitus, ja käytännössä jo silloin kun asemakaavaa laaditaan. Lupavaatimus koskee yleensä kaikkia maanomistajia, silloin kaikei myös kaupunkia itseään.

Tilanne

Oikeusvaikutteisella yleiskaavalla tarkoitetaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti laadittua yleiskaavaa, jonka kunta on hyväksynyt 1.1.2000 jälkeen. Rakennuslain aikana vahvistetut yleiskaavat toimivat rajoitetuilta osin oikeusvaikutteisina yleiskaavoina. Vastauksessanne viittaatte Kymen lääninhallituksen 20.4.1993 vahvistamaan voimassa olevaan Ruoholammen osayleiskaavaan. Siinä po. alue (kuvio 297) Tenhamoinlahden itäpuolella on merkitty lähivirkistysalueeksi. Yleiskaavan tarkastuksessa sama alue on säilynyt edelleen virkistysalueena. Valmisteilla olevassa asemakaavassa asuinalueita (AO) on laajennettu. Lisäksi kaava-alueen reunoilla on lähes kaikkialla joitakin kymmeniä metrejä leveä virkistysalue. Viimeisin kaavoitusvaihe (asemakaavoitus) on läpäissyt teknisen lautakunnan käsittelyn, muttei tiettävästi vielä kaupunginhallitus- ja valtuustokäsittelyä.

Metsälaki

Kun toimitaan alueella, jolla metsälakia sovelletaan, myyntihakkuusta on aina tehtävä metsänkäyttöilmoitus hakkuutavasta riippumatta. Ilmoituksen tarvetta harkittaessa säädökset eivät tunne hakattavan puumäärän tai pinta-alan pienuus- tai suuruusrajoja. Lain (14 §) mukaan metsänkäyttöilmoitusta ei tarvitse tehdä pienikokoisen puuston hakkuusta eikä tie- oja- tai muun vastaavan linjan hakkuusta, ellei hakkuu kohdistu lain 10 §: n tarkoittamaan elinympäristöön. Metsänkäyttöilmoitus on tehtävä 14 vrk ennen hakkuun aloittamista. Ilmoitus on voimassa kaksi vuotta. Ilmoituksen teko on säädetty maanomistajan velvollisuudeksi. Maanomistaja ja esimerkiksi puunostaja voivat sopia keskenään ilmoituksen tekemisestä. Metsäasetuksessa (9 §) on tarkemmin säädetty metsänkäyttöilmoituksen sisällöstä. Metsänkäsittelyssä tulee noudattaa metsälakia esimerkiksi mitä puuston hakkuusta (kasvatushakkuu, uudistushakkuu) on säädetty.

Ratkaisu

Kaupungin selvitys tyydyttää kysyjää tässä vaiheessa, jos kaava etenee esitetyssä muodossaan. Poikkeamat ovat verraten pieniä ja lopputulos ratkaisee aikanaan. Toisaalta yksityishenkilölle kymmenenkin metrin poikkeama hakkuissa kahden tilan rajalla vieraille puolelle ei taatusti ole koskaan merkityksetön. Koska metsänkäyttöilmoitus on lainvalvonnan tärkein ja usein ainoa apuväline, toivon, että niitä asianmukai-

sesti oikeilla tiedoilla laaditaan ennakoimatta mahdollisia maankäyttömuodon muutoksia.

Yhteistyövelvoite on metsälaissa määrätty metsäkeskuksille ja toisaalta metsälaissa on annettu mahdollisuus erikoishakkuihin kaavoitetuilla alueilla.

Vuosiin ei olla oltu yhteydessä metsäkeskuksen kanssa. Muistaakseni Joutsenon Saimaan rantaosayleiskaavoituksen yhteydessä metsänhoitaja Timo Weckroth Metsäkeskuksen Lappeenrannan toimipisteestä laati konsulttina saariston hakkuiden lupakäsittelyä varten puustonkäsittelyohjeet, jotka Metsäkeskus oli muodollisesti myös hyväksynyt. Ohjeet liitettiin mukaan kaavaselostuksen asiakirjoihin. Tuolloin yhteistyö sujui hyvin. Muuta yhteistyötä ei ole ollut ainakaan kaavoituksen kannalta. (Puranen 2009.)

Kaakkois-Suomen metsäkeskuksessa kaavavalmistelu on keskittynyt pitkälti maakuntakaavan valmisteluun ja harvemmin on tullut tarvetta osallistua kuntien yleis- ja/tai asemakaavoitukseen. Metsäkeskuksessa olemme katsoneet, että kuntatason kaavoissakin olevat M, MU ja MY alueet voidaan toteuttaa hyvin metsälain kautta ja tarkastelu tehdään sitten aina tapauskohtaisesti, jos alueelta tulee esim. Kemera- hakemus. Kuntatason kaavoitukseen metsäkeskus on osallistunut alueen ja tarpeen mukaan. Esimerkiksi viimeksi Kymijoen rantaosayleiskaavan valmisteluun, joka on liittynyt Kymenlaakson maaseutu ja luonto vaihemaakuntakaavaluonnokseen. Metsäkeskuksella ei ole ollut Kaakkois-Suomen alueella vastaavia ongelmia kuin pääkaupunkiseudulla yleis- ja asemakaavoitukseen liittyen ja siksi emme ole aktiivisesti metsäkeskuksen puolelta osallistumaan kunnalliseen kaavoitukseen. Metsäkeskus antaa kyllä pyydettyessä lausuntoja ja osallistumme tarvittaessa valmisteleviin kokouksiin. Ensisijainen intressi metsäkeskuksella kaavoitukseen liittyen on turvata metsätalouden harjoittamisen edellytykset ja estää turhien rajoittavien kirjausten ilmestyminen kaavoihin. Lähinnä kyseessä on tällöin se, ettei kaavoitukseen osallistuvilla tahoilla ole ehkä aiemmin ollut riittävää tietoa siitä mitä metsälain mukaan metsissä toimittaessa voidaan tehdä ja miten silloin voidaan esim. turvata monimuotoisuutta. (Rakemaa 2009.)

Selvitysraportti metsälain 6 §:n mukaisesta hakkuusta erityiskohteilla (2003)

Maa- ja metsätalousministeriölle toteaa sivulla kuusi seuraavaa: *Metsälain 6 § antaa metsänomistajille vaihtoehdon hoitaa ja käyttää metsiään monimuotoisuuden, maiseman ja monikäytön edellyttämällä hakkuutavoilla. Metsälain 6 §:n sisältö ja perustelut 1. mom: Jos hakkuun kohteella on metsän monimuotoisuuden säilyttämisen, maiseman tai metsän monikäytön kannalta erityistä merkitystä, hakkuu voidaan tehdä kohteen erityisluonteen edellyttämällä tavalla. 2. mom: Tutkimus-, opetus- tai muussa erityiskäytössä oleva metsä saadaan käsitellä sen käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla. Hallituksen esityksen (HE 63/1996) perustelujen mukaan hakkuu olisi mahdollista tehdä kohteen erityisluonteen edellyttämällä tavalla, mikäli alueella on metsän monimuotoisuuden säilyttämisen, maiseman tai monikäytön kannalta erityistä merkitystä. Hakkuu voitaisiin tällöin tehdä metsälain 5 §:stä ja sen perusteella annetuista säännöksistä poiketen, esimerkiksi valikoimalla kasvatushakkuussa jäävä puusto monikäyttömerkityksen perusteella. Monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta merkitys voisi liittyä esimerkiksi eliölajiston, kuten erikoisten kasvi- ja eläinlajien esiintymispaikkoihin. Maiseman kannalta merkittäviä tekijöitä voisivat olla asutuksen välitön läheisyys, harjut ja vesistöjen rannat. Monikäytön kannalta merkittäviä tekijöitä voisivat olla muiden ohella alueen ulkoilu- ja virkistyskäyttö, marjastus, riistan viihtyisyys taikka alueen poikkeava talouskäyttö, kuten jäkälän keräys. Esimerkkejä muista merkitystä omaavista tekijöistä ovat alueen poikkeava kulttuurihistoria, kuten vanhaa metsää kasvavat niin sanotut vedenkoskettamattomat laet tai niin sanotut kulonkiertämät, sekä alueen puuston suojavaikutus tuulta, melua tai muuta vastaavaa vaikutusta vastaan.*

2.3 Maisematyöluvan lupaehdot

Maisematyölupaan voidaan liittää erityisehtoja, mutta ne eivät voi olla ristiriidassa alueen kaavamerkinnän kanssa. Esim. MU-merkinnällä (Maa- ja metsätalousalue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta) varustelulle kuviolle ei voi lupaehtona määrätä hakkuutähteiden keräämistä koko kuviolta, koska ehto voi tehdä hakkuusta kannattamattoman. MU-merkinnällä varustetulla alueella metsätalous on ensisijainen käyttömuoto ja jos kaavamerkintään ei ole lisätty erityisiä määräyksiä, pitää metsätalouden olla alueella kannattavaa.

Lupapäätökseen voidaan ottaa tarpeelliset määräykset. Määräykset voivat koskea muun ohessa rakennustyön tai toimenpiteen suorittamista ja niistä mahdollisesti aiheutuvien haittojen rajoittamista. (Ekroos & Majamaa, 2005, siv.683.)

Tornator Oy on valittanut neljästä Joutsenon kaavoitus- ja ympäristölautakunnan maisematyölupapäätöksestä ja Kouvolan hallinto-oikeus on antanut niistä päätökset 9.6.2009 (liitteet 1-4).

Kouvolan hallinto-oikeuden päätös Nro 09/0215/1. Tornator Oy on hakenut muutosta Joutsenon kaavoitus- ja ympäristölautakunnan 4.11.2008 § 117 päätökseen perusteluna, että päätös on kumottava tarpeettomana, koska yleiskaava ei edellytä M-alueella maisematyöluvan hakemista. Hallinto-oikeus kumoaa ja poistaa kaavoitus- ja ympäristölautakunnan päätöksen. Maisematyö lupa hylätään. Perusteluna hallinto-oikeus esittää, että muutoksenhakija ei ole hakemansa maisematyöluvan tarpeessa.

Kouvolan hallinto-oikeuden päätös Nro 09/0216/1. Tornator Oy on hakenut muutosta Joutsenon kaavoitus- ja ympäristölautakunnan 4.11.2008 § 118 päätökseen perusteluna, että kuviolle 31 ja 33 suunnitellut toimenpiteet eivät turmele maisemaa tai heikennä virkistysarvoja, koska muutoksenhakija toimii metsä- ja luonnonsuojelulain sekä Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion laatimien rantametsien käsittelysuositusten ja hyvän metsänhoidon suositusten mukaisesti ja edelleen, että metsänomistajaa ei voida velvoittaa hakkuutähteiden korjaamiseen eikä päätöksestä käy ilmi, kuinka naapurikiinteistöjen omistajat tulisi huomioida. Lisäksi yhtiö vaatii MRL:n 140 §:n mukaista korvausta kaupungilta mikäli päätös jää voimaan.

Hallinto-oikeus kumoaa ja poistaa päätöksen siltä osin, kuin siinä on myönnetty maisematyö lupa yleiskaavassa vesiliikennealueeksi osoitetulle alueelle (LV).

Samoin hallinto-oikeus kumoaa ja poistaa päätökseen sisältyvän ehdon, jonka mukaan kuvioiden 33,29,41 ja 38 hakkuut tulee suorittaa siten, että naapurikiinteistöjen omistajat huomioidaan hakkuujätteen korjaamisessa. Muilta osin hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Kouvolan hallinto-oikeuden päätös Nro 09/0217/1. Tornator Oy on hakenut muutosta Joutsenon kaavoitus- ja ympäristölautakunnan 4.11.2008 § 119 päätökseen. Yhtiö

vaatii päätöksen kumoamista loma-asuntojen takamaastoon vaadittujen suojavyöhykkeiden osalta ja rantavyöhykkeiden osalta sekä hakkuujätteen keräämisvelvoitteen osalta. Maisematyölupaa yhtiö haki puiden kaatamiseen ranta-asemakaavan loma-asuntoalueella (RA) ja maa- ja metsätalousalueella (M).

Hallinto-oikeus kumoaa päätöksen maisematyölupaan liitettyjen ehtojen osalta.

Perusteluissaan hallinto-oikeus toteaa, että MRL:n 141 §:n mukaan lupapäätökseen voidaan ottaa tarpeelliset määräykset. Määräykset voivat koskea muun ohessa rakennustyön tai toimenpiteen suorittamista ja niistä mahdollisesti aiheutuvien haittojen rajoittamista. Hakkuusuunnitelman mukainen puiden kaataminen tapahtuu Mietinsaaren ranta-asemakaavan mukaisella maa- ja metsätalousalueella (M). Alueen osalta ranta-asemakaavassa ei ole annettu mitään erityisiä määräyksiä tai edes suosituksia puiden kaatamisesta tai loma-asuntonttien läheisyyteen jätettävästä suojapuuvyöhykkeestä. Puiden kaataminen ranta-asemakaavan maa- ja metsätalousalueella rannasta katsoen loma-asuntonttien takana ei vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen eikä turmele maisemakuvaa. Lautakunta ei ole voinut antaa hakkuista rajoittavia lupaehtoja. Ehto, joka koskee puiden korjuujätteen poiskeräämistä ja kuljettamista asianmukaisesti vastaanottopisteisiin, on lakiin perustumaton ja tarpeeton alueella, joka kaavassa on nimenomaisesti osoitettu maa- ja metsätalouden harjoittamiseen.

Kouvolan hallinto-oikeuden päätös Nro 09/0218/1. Tornator Oy on hakenut muutosta Joutsenon kaavoitus- ja ympäristölautakunnan 4.11.2008 § 120 päätökseen perusteluina, että ranta-asemakaavan maa- ja metsätalousalueeksi merkitylle alueelle ei ole kaavassa erityisiä ehtoja hakkuiden suhteen. Lisäksi RA-alueelle ei ole haettu maisematyölupaa, eikä RA-alueita ole hakijan omistuksessa. Hallinto-oikeus kumoaa päätöksen maisematyölupaan liitettyjen ehtojen osalta.

Kouvolan hallinto-oikeuden päätökset osoittavat, että maisematyölupiin ei voida asettaa lupaehtoja, jotka eivät perustu ko. kaavan ja siinä oleviin merkintöihin. Lisäksi on poikkeuksellista, että on vaadittu maisematyöluvan hakemista alueille, joille sitä ei tarvitse hakea. Osayleiskaavan laadintavaiheessa pitää olla tarkkana, että kaavaan tulee ne merkinnät, mitkä sinne halutaan, sillä niitä ei voi sinne enää maisematyöluvan käsittelyvaiheessa asettaa.

2.4 Taajamametsien hoitoluokitus ja maisemätyölupa kymmeneksi vuodeksi

Taajamametsät sijaitsevat asutuksen läheisyydessä. Ne jaetaan viheralueiden hoitoluokituksen mukaan viiteen luokkaan.

Taulukko 1. Taajamametsäluokitus (Viherympäristöliitto ry 2007, 38.)

C TAAJAMAMETSÄT	
C1	Lähimetsä
C2	Ulkoilu- ja virkistysmetsä
C3	Suojametsä
C4	Talousmetsä
C5	Arvometsä

C1 LÄHIMETSÄ

Lähimetsien käyttö on päivittäistä ja maapohjan kulumisen usein voimakasta. Lähimetsän luontainen pohjakaasvillisuus voi olla muuntunutta ja sinne voidaan rakentaa kulkuväyliä ja polkuja sekä sijoittaa vähäisiä rakenteita ja istuinpenkkejä.

Lähimetsä sijaitsee asutuksen läheisyydessä.

Lähimetsää hoidetaan vuorovaikutuksessa alueen asukkaiden kanssa painottaen metsän elinvoimaisuutta, viihtyisyyttä, turvallisuutta, suoja-arvoja ja maisemaa. Hakkuu- ja raivaustähteiden keruu ovat osa lähimetsän hoitoa. Hoitokerrat toistuvat muutaman vuoden välein. Lähimetsälle ei yleensä kohdisteta taloudellista tuotto-odotusta. Lähimetsät voidaan jakaa tarvittaessa säännöllisemmin hoidettuun puistometsään (C 1.1) ja metsäisempään lähivirkistysmetsään (C 1.2). (Viherympäristöliitto ry 2007, 39.)

C2 ULKOILU- JA VIRKISTYSMETSÄ

Ulkoilu- ja virkistysmetsiä käytetään säännöllisesti mm. ulkoiluun, retkeilyyn, metsästykseen, sienestykseen ja marjastukseen. Ulkoilu- ja virkistysmetsä sijaitsee asuinalueiden lähialueilla ja kauempana taajamista. Ulkoilu- ja virkistysmetsän hoidossa pai-

notetaan puuston kasvun ja metsäekosysteemin elinvoimaisuuden lisäksi metsän virkistys-, monikäyttö-, maisema- ja luonnon monimuotoisuusarvoja. Niissä voi olla myös erilaisia ulkoilu- ja retkeilykäyttöä palvelevia rakenteita sekä hoidettuja polku- ja latuverkostoja. Ulkoilu- ja virkistysmetsälle kohdistetaan myös taloudellista tuotto-odotusta. Ulkoilu- ja virkistysmetsä voidaan jakaa tarvittaessa lähempänä asutusta sijaitsevaan ulkoilumetsään (C 2.1) ja kauempana asutuksesta sijaitsevaan retkeilymetsään (C 2.2). (Viherystöliitto ry 2007, 40.)

C3 SUOJAMETSÄ

Suojametsä suojaa muun muassa pienhiukkas-, pöly- ja meluhaitoilta. Se antaa näkösuojan asutuksen suuntaan ja toimii mahdollisia tuuli- ja lumihaittoja lieventävänä vyöhykkeenä. Suojametsä on asutuksen ja muun rakennetun ympäristön sekä erilaisen häiriötä aiheuttavien toimintojen, kuten liikenneväylien ja teollisuuslaitosten välissä sijaitseva metsä.

Suojametsän hoidossa painotetaan puuston ja muun kasvillisuuden elinvoimaisuutta, monikerroksisuutta ja peittävyttä tavoitteena mahdollisimman hyvä suojavaikutus. Hoidossa huomioidaan maisema ja myös mahdollinen virkistyskäyttö. Suojametsälle ei yleensä kohdisteta taloudellista tuotto-odotusta. Suojametsä voidaan jakaa tarvittaessa alaluokkiin toimintojen suojaustarpeiden ja -tavoitteiden mukaisesti. (Viherystöliitto ry 2007, 41.)

C4 TALOUSMETSÄ

Talousmetsän hoito ja käyttö toteutetaan kestävän metsätalouden periaatteiden mukaisesti. Metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään. Jokamiehen oikeus sallii marjastuksen, sienestyksen ja metsän vapaamuotoisen virkistyskäytön. Talousmetsä on kauempana asutuksesta tai taajamarakenteen ulkopuolella sijaitseva pääasiassa talouskäytössä oleva metsä. Talousmetsää hoidetaan maanomistajan tavoitteiden pohjalta taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästi sekä metsän maisemalliset arvot huomioiden. Metsän omistaja tekee hoitopäätökset voimassa olevan lainsäädännön ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion Hyvän metsänhoidon suositusten sekä omien tavoitteidensa mukaisesti. Talous-

usmetsälle kohdistuu taloudellista tuotto-odotusta. Talousmetsä voidaan jakaa tarvittaessa alaluokkiin metsätalouden tarpeiden pohjalta.

(Viherympäristöliitto ry 2007, 42.)

C5 ARVOMETSÄ

Arvometsä on erityisen tärkeä ja arvokas kohde maiseman, kulttuurin, luonnon monimuotoisuusarvojen tai muiden ominaispiirteiden vuoksi. Arvometsä on erityinen metsäalue taajamassa tai sen ulkopuolella. Arvometsää hoidetaan yleensä erillisen suunnitelman mukaisesti kohteen erityisarvojen ja ominaispiirteiden vaatimalla tavalla. Arvometsälle voidaan kohdistaa myös taloudellista tuotto-odotusta. Arvometsä voidaan jakaa tarvittaessa alaluokkiin metsäkuvioiden erityisarvojen mukaisesti. (Viherympäristöliitto ry 2007, 43.)

Maankäyttö- ja rakennuslain 143 §:ssä määrätään luvan voimassaolosta ja jatkamisesta seuraavasti: Jollei rakennustyötä ole aloitettu kolmessa vuodessa tai saatettu loppuun viiden vuoden kuluessa, lupa on rauennut. Muuta toimenpidettä koskeva lupa tai viranomaishyväksyntä on rauennut, jollei toimenpidettä ole suoritettu kolmen vuoden kuluessa. Määräajat alkavat luvan tai hyväksynnän lainvoimaiseksi tulosta. Purkamisluvan voimassaoloaikaa laskettaessa ei oteta huomioon sitä aikaa, jolloin alueella on rakennussuojelulain 9 §:n mukainen toimenpidekielto.

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen voi pidentää luvan tai hyväksynnän voimassaoloa työn aloittamista varten enintään kahdella vuodella, jos oikeudelliset edellytykset rakentamiseen tai muuhun toimenpiteeseen ovat edelleen voimassa. Työn loppuunsaattamista varten määräaikoja voidaan pidentää enintään kolmella vuodella kerrallaan. Maisematyölupa puiden kaatamiseksi voidaan 1 momentin estämättä myöntää suunnitelmallista metsänkäsittelyä varten enintään kymmeneksi vuodeksi.

Hallitus on perustellut maisematyöluvan enimmäisajan muuttamista kymmeneksi vuodeksi vuonna 2003 esityksessään Maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta seuraavasti. ”Puiden kaatamista koskevan maisematyöluvan enimmäisaikaa ehdotetaan pidennettäväksi enintään kymmeneksi vuodeksi tapauksissa, joissa kysymyksessä on suunnitelmallinen metsänkäsittely. Luvan voimassaoloajan enimmäispituudet, varsinkin lupa kolme vuotta ja jatkettu lupa viisi vuotta, ovat osoittautuneet varsinkin laaja-alaisessa metsänhakkuussa liian lyhyiksi.” (Hallituksen esitys 164/2003.)

Voidaan ajatella, että suunnitelmallista metsänkäsittelyä toteutetaan maisematyölupaa vaativilla alueilla metsätiloilla, joiden pinta-ala on useita hehtaareita. Lainmuutoksella on ollut tarkoitus helpottaa esim. kaupunkien, seurakuntien ja metsäyhtiöiden metsänkäsittelyä kaava-alueilla. Laki ei määrittele, mikä on suunnitelmallista metsänkäsittelyä, mutta todennäköisesti sillä tarkoitetaan toimintaa, mikä perustuu metsäsuunnitelmaan ja mahdollisesti toimintaa, jossa alueiden hoito- ja käyttötavoitteet on määritelty yhteistyössä asukkaiden kanssa. Taajamametsien hoitoluokitus on keino, jolla alueiden hoito- ja käyttötavoitteet voidaan määritellä ja esittää selkeästi. Taajamametsien hoitoluokitus on valtakunnallinen ja sen valmistelussa on kuultu laajalti taajamametsien hoidosta vastaavia.

Taajamametsien hoitoluokitus valmistui vuonna 2007 ja laki saada maisematyölupa 10 vuodeksi suunnitelmalliseen metsänkäsittelyyn astui voimaan 1.9.2004. Lain suoma mahdollisuutta 10 vuoden maisematyölupaan on käyttänyt UPM Metsä Lappeenrannassa oleville metsilleen.

Taajamametsien hoitoluokitus ja metsäsuunnittelu taajama-alueilla kulkevat mielestäni käsikädessä. "Normaali" metsäsuunnitelma ei sisällä samanlaista pienpiirteisyyttä kohteiden käsittelyesityksissä kuin taajamametsien hoitoluokituksen pohjalta tehty taajamametsäsuunnitelma. Yhtenäinen terminologia, joka kuvaa hyvin käsittelyn pienpiirteisyyttä on omiaan vähentämään "konflikteja" eri sidosryhmien välillä. Asukkaiden kuulemismenettely antaa kokonaan uuden ulottuvuuden suunnitteluun ja lisää vuorovaikutteisuutta asukkaiden ja metsänomistajan välillä. Systemaattinen ja asukkaiden näkövinkkelistä katsottuna läpinäkyvä suunnittelu ja kohteiden toteutus kuuluu mielestäni tämän päivän operatiiviseen toimintaan metsissä. Käytäntö, jossa taajamametsäsuunnitelmalle voidaan myöntää 10 vuoden maisematyölupa, on erinomainen. Lupabyrokratia sitoo muutenkin niukkoja resursseja kentällä ja mutkistaa käytännön toimintaa. On erittäin toimijaystävällistä, kun pelkkä ilmoitus toimenpiteiden aloituksesta riittää informaatioksi lupaviranomaiselle. UPM Metsän Lappeenrannan kaupungin alueen metsille tehty taajamametsäsuunnitelma maisematyölupineen on erittäin hyvä ja toimiva "työkalu" kentän toimijoille. Tavoitteena on ollut parantaa taajamametsien tilaa ja viihtyisyyttä, saada hakkuu-, ja hoitotoiminta suunnitelmalliseksi, ja helpottaa käsittelyehdotusten aikataulutusta ja budjetointia. (Nieminen 2009.)

Lappeenrannan kaupungin tekninen lautakunta myönsi 6.9.2006 UPM-Kymmene Oyj Metsälle maisematyöluvan metsien käsittelyyn kymmeneksi vuodeksi vuosille 2006 - 2015. Taajamametsäsuunnitelman pinta-ala oli 302,5 ha. Hoitoluokitus on sama, mikä Lappeenrannan kaupungin metsissä on käytössä. Taajamametsäsuunnitelmasta ja sen toimenpiteistä kuultiin asukkaita ja asukasyhdistyksiä kevään 2006 aikana, mm. 6.3.2006 yleisötilaisuudessa. Suurin osa asukkaiden esittämistä muutosehdotuksista hyväksyttiin suunnitelmaan. Valmistelevan virkamiehen näkökulmasta katsottuna maisematyöluvan myöntämismahdollisuus 10 vuodeksi suunnitelmalliseen metsänkäsittelyyn on hyvä asia. Taajamametsäsuunnitelma ja hoitoluokitus antavat kestävän ja perusteltavissa olevan pohjan taajamametsien käsittelyyn. Hoitoluokitus takaa luvan myöntäjälle ja alueen asukkaille, että taajamametsiä käsitellään asemakaavan mukaisesti. (Puurtinen 2009.)

2.5 Puun määrittelyt

Yleisesti puu määritellään suurikokoiseksi monivuotiseksi puuvartiseksi kasviksi, jolla on yleensä yksi hallitseva varsi. Pienemmät puuvartiset kasvit, joilla on useita varsia, ovat pensaita tai varpuja. Joskus rajanveto voi olla vaikeaa, koska pensailta ja varvuilta on puumaisia piirteitä. Maankäyttö- ja rakennuslaissa puhutaan puiden kaatamisesta, mutta puuta ei ole laissa eikä asetuksessa määritelty mitenkään. Maisematyölupaa puiden osalta ratkaistaessa nousevat esiin kysymykset puulajista ja puun koosta. Puulajin tulee olla Suomessa puulajina hyväksytty ja toisaalta riittävä suuri, jotta voidaan puhua puusta.

Taloudellisesti kasvatuskelpoiset puulajit on määritelty metsälain soveltamispäätöksessä. Metsälain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuna taloudellisesti kasvatuskelpoisen taimikon tulee (Maa- ja metsätalousministeriön päätös metsälain soveltamisesta N:o 224/1997 7 § Kasvatuskelpoiset puulajit) koostua kasvupaikalla taloudellisesti kasvatuskelpoisia puulajeja olevista taimista. Eri kasvupaikoilla taloudellisesti kasvatuskelpoisia puulajeja ovat:

1) mänty lehtomaisilla kankailla ja sitä karummilla kankailla sekä ravinteisuudeltaan vastaavilla turvemailla;

- 2) kuusi tuoreilla kankailla ja sitä ravinteikkaammilla kankailla ja vastaavilla turvemailla;
- 3) rauduskoivu tuoreilla ja sitä ravinteikkaammilla kangasmailla;
- 4) hieskoivu turvemailla ja kangasmaiden soistuneissa osissa ja savipitoisilla mailla;
- 5) haapa lehtomaisilla kankailla ja sitä ravinteikkaammilla kankailla;
- 6) suojametsäalueella kaikki Suomen luontaiseen lajistoon kuuluvat taloudellisesti kasvatuskelpoiset puulajit.

Taloudellisesti kasvatuskelpoista puulajia oleviksi voidaan katsoa myös 8 §:n 2 momentissa tarkoitettut täydentävät taimet niille soveltuvilla kasvupaikoilla. Muita Suomen luontaiseen lajistoon kuuluvia, taloudellisesti kasvatuskelpoisia puulajeja ovat vaahtera, tervaleppä, tammi, kynäjalava, vuorijalava, lehmus ja saarni. Siperian lehtikuusi rinnastetaan näihin puulajeihin. Niiden kasvatuskelpoisuutta arvioitaessa otetaan huomioon niiden luontaiset kasvupaikkavaatimukset ja levinneisyysalue. Muut Suomen luontaiseen lajistoon kuuluvat puulajit voivat olla taloudellisesti kasvatuskelpoisia vain, jos ne tuottavat yleisesti markkinakelpoista puuta taikka puuainesta muuhun riittävän taloudellisen tuoton antavaan erityiskäyttöön kasvupaikan olosuhteissa.

Suomessa kasvaa alkuperäisenä 65 puu- ja pensaslajia sekä 20 alalajia. (Väre & Kiuru 2006, esipuhe.) He luettelevat teoksessaan ”Suomen puut ja pensaats” seuraavat alkuperäiset suomalaiset puulajit: kuusi ja kaksi sen alalajia euroopankuusi ja siberianmetsäkuusi, siberianlehtikuusi, mänty, kataja, euroopanmarjakuusi, vuorijalava, kynäjalava, metsätammi, rauduskoivu, hieskoivu, tervaleppä, harmaaleppä, halava, raita, metsähaapa, metsälehmus, metsäomena, kotipihlaja, suomenpihlaja, teodorinpihlaja, ruotsinpihlaja, tuomi, metsävaahtera ja lehtosaarni.

Suomen Metsäyhdistys ry ja Lusto - Suomen metsämuseo ja metsätietokeskus luettelevat julkaisussaan (1996) Suomessa luontaisesti kasvavat 31 puumaista kasvilajia. Nämä ovat: mänty, kuusi, kataja, marjakuusi, rauduskoivu, hieskoivu, tervaleppä, harmaaleppä, haapa, pihlaja, suomenpihlaja, ruotsinpihlaja, teodorinpihlaja, tuomi, metsälehmus, vaahtera, tammi, saarni, vuorijalava, kynäjalava, metsäomenapuu, orapaatsama, korpipaatsama, tylppäliuskaorapihlaja, suippoliuskaorapihlaja, raita, halava, jokipaju, mustuvapaju, outapaju ja talvikkipaju.

Bäckström (1996) määrittelee puun mm. monivuotiseksi, yhteen kasvupaikkaan sitoutuneeksi, ligniiniä sisältäväksi solujen muodostamaksi kokonaisuudeksi.

Linden (2009) erottaisi puut pensaista runkojohteisuuden perusteella: puut kasvavat yhtä tai muutamaa runkoa, kun pensaat jakautuvat tyveltä lukuisiksi haaroiksi.

Parkkali-Reskolan (2009) mukaan maisematyölupien kohdalla sillä, onko kaadettava kasvi puu vai pensas ei liene merkitystä. Vanha tataarivaahtera, jonka puutarhakirjat useimmiten määrittelevät pensaaksi, voi joskus olla maisemallisesti hyvinkin merkittävä kun taas muun puuston alle jääneen, latvansa menettäneen männyn kaataminen on "vähäinen toimenpide" vaikka mänty lajina onkin "puu".

2.6 Vähäinen toimenpide

Maisematyölupaa koskevan Maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n 2 momentin mukaan maisematyölupaa ei tarvita vaikutuksiltaan vähäisiin toimenpiteisiin. Tämän takia harkittaessa maisematyöluvan tarpeellisuutta joudutaan joka tilanteessa pohtimaan käsitettä: ”vaikutuksiltaan vähäinen toimenpide”. Toimenpiteen vähäisyyttä arvioidaan maiseman pysyvän tai pitkäaikaisen muutoksen kannalta. On otettava huomioon, että maisema muuttuu maa- ja metsätalousalueilla koko ajan metsänkäsittelyn ja luonnon omien prosessien vaikutuksesta. (Tenhola 2002, 15.)

Metsänkäsittelyn vaikutusten vähäisyyteen vaikuttavat: hakkuutapa, hakkualueen koko, maiseman muutoksen suuruus ja kesto, ympäristö ja sijainti, kaavatyyppe, kaavamerkintä ja kaavamääräys. Metsätalousalueilla harvennushakkuu on yleensä vähäinen toimenpide, johon ei tarvitse hakea maisematyölupaa. Toimenpiteen vähäisyyteen vaikuttavat alueen ominaisuudet ja käyttö, toimenpiteen laatu sekä maiseman muutoksen voimakkuus ja kesto. (Tenhola 2002, 15-17.)

Maisematyölupaa koskevan MRL 128 §:n 2 momentin mukaan maisematyölupaa ei tarvita yleis- tai asemakaavan toteuttamiseksi tarpeellisten töiden suorittamiseen eikä vaikutuksiltaan vähäisiin toimenpiteisiin. Tästä seuraa, ettei kaavan toteuttamiseen liittyvässä kaivamisessa, louhimisessa tai puiden kaatamisessa vielä useinkaan tarvita erillistä lupaa. On periaatteessa toimenpiteen ryhtyvän oma asia harkita valmistele-

toimenpiteen sallittavuus. Epäselvissä ja tulkinnanvaraisissa tilanteissa on syytä kuitenkin kääntyä lupaviranomaisen puoleen ja tiedustella suullisesti tai kirjallisesti, voidaan valmisteleisiin toimenpiteisiin ja missä laajuudessa ryhtyä. Esimerkiksi puiden kaataminen ja muu rakennuspaikan raivaaminen tulee rajoittaa niihin puihin, jotka joka tapauksessa rakennustyön takia joudutaan poistamaan. (Jääskeläinen & Syrjänen 2003, 660.)

Pääsääntöisesti metsänhakkuut eivät ole luvanvaraisia kun suoritetaan ns. kasvatushakkuita. Näistä ensiharvennus ja harvennushakkuut eivät ole Pohjois-Espoossa yleiskaavan maa- ja metsätalousalueilla eikä virkistysalueilla luvanvaraisia (huom! jos alue on kulttuurihistoriallisesti merkittävä tai muutoin maisemallisesti herkkä ympäristö, hakkuiden suorittamistavalla on suuri merkitys). Etelä-Espoossa (mm. Keskuspuistojen osayleiskaavojen virkistys- sekä maa- ja metsätalousalueilla tai lainvoimaisten asemakaavojen puisto- tai virkistysalueilla) myös harvennushakkuut, joissa runkoja poistuu yli 33 % edellyttävät luvanvaraisuuden arviointia. Tällöin arvioidaan maisemallisia muutoksia, hakkuukuvion sijaintia jne. Hakkuukuvion rajausta on keskeinen maisemaan vaikuttava seikka (=ei suoria tilan rajan mukaisia kuviorajoja). Mitä lähempänä ollaan asutusta ja mitä enemmän alueella on virkistyskäyttöä, sen herkemmin lupakynnys ylitetään. Esimerkiksi virkistysalueilla luvanvaraisuus tulee aiemmin kyseeseen kuin maa- ja metsätalousalueilla kuten myös taajamissa aiemmin kuin haja-asutusalueilla. Ranta-alueilla luvanhakukynnys on alempi kuin keskellä metsäaluetta. (Salonen 2009.)

Olen kääntynyt sille kannalle, että puiden kaataminen on vähäinen toimenpide lähes aina, jos se ei vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa olevaan tarkoitukseen, ei turmele kaupunki- tai maisemakuvaa eikä kukaan naapureista vastusta hakkuuta. (Toivo 2009.)

Sisäasiainministeriö on vuonna 1982 lähettänyt kunnille yleiskirjeen (493/501782), jossa sisäasiainministeriö on ohjeistanut silloin voimassa olleen Rakennuslain 124 a §:ssä ollutta ns. vähäistä toimenpidettä. *Sisäasiainministeriön yleiskirjeessä (493/501/82) vuodelta 1982 todetaan Rakennuslain mukaisesta vähäisestä toimenpiteestä seuraavaa: Rakennuslain 124 a §:n mukaan luvan hakeminen muulle toimenpiteelle, kuin maa-ainesten ottamiselle ei ole tarpeen, jos muu toimenpide on vähäinen.*

Muina toimenpiteinä on laissa lueteltu kaivaminen, louhiminen, tasoittaminen, täyttäminen, puiden kaataminen tai muu näihin verrattava toimenpide.

Jotta toimenpide olisi vähäinen, tulee toimenpiteen vaikutusten kaupunki- tai maisemakuvaan jäädä vähäiseksi. Toimenpide ei saa muuttaa ympäristön olosuhteita. Sisäasiainministeriö toteaa yleiskirjeessään tällaisesta vähäisestä toimenpiteestä mm. seuraavaa: "Kysymys siitä onko toimenpide vähäinen vai ei, on arvioitava tapaus tapaukselta. Merkitystä on tällöin myös sillä seikalla, millaisella alueella toimenpide suoritetaan. Niinpä esimerkiksi asemakaavan puistoalueella tai muutoin asutuksen läheisyydessä luvan hakemiskynnys tulee huomattavasti aikaisemmin vastaan kuin laajalla maaseutumaisella toimenpidekieltoalueella. Yksittäisen puun kaatamista, jollei sillä ole kaupunki- tai maisemakuvallista merkitystä on kuitenkin myös asemakaava-alueella pidettävä vähäisenä toimenpiteenä. Niin ikään metsässä tehtävät varovaiset metsänhoidolliset toimenpiteet, jotka eivät muuta metsän yleisilmettä, on katsottava vähäisiksi toimenpiteiksi."

OMAKOTI- JA PARITALORAKENTAMINEN SEKÄ JO RAKENNETUT RAKENNUSPAIKAT

Vähäisiksi toimenpiteiksi tulkitaan seuraavat puiden kaatamiseen liittyvät toimenpiteet: 1. Puiden kaataminen rakennuksen alta ja tontin kulkuteiden ja autopaikan osalta. Hankkeen vähäisyys ja luvanvaraisuus ratkaistaan tapauskohtaisesti rakennusvalvontavirastossa. 2. Kiinteistöä palvelevien rakennettujen ja uusien johtojen edellyttämä puunkaato. Uudet johdot edellytetään sijoitettaviksi siten, että puustoa ei tarvitse tarpeettomasti kaataa. Hankkeen vähäisyys ja luvanvaraisuus ratkaistaan tapauskohtaisesti rakennusvalvontavirastossa. 3. Tieoikeuden tai kulkurasiteoikeuden vaatima puunkaato. 4. Piha-alueen kunnostukseen liittyvä puuston kohtuullinen hoitoharvennus. 5. Kuivuneiden puiden tai ympäristölle ilmeisen vaarallisten puiden kaataminen.

Toimenpidettä ei voida pitää vähäisenä ja lupa on haettava seuraavissa puiden kaatamiseen liittyvissä tapauksissa: 1. Kaadettavalla puustolla on merkittävää taloudellista arvoa. 2. Puulla tai puustolla on erityistä maisemallista tai kaupunkikuvallista arvoa tai luonnonsuojelullista merkitystä. 3. Jalojen lehtipuiden (esim. tammi, saarni, lehmus, vaahtera ja jalava), ulkomaisten havupuiden ja puistokujanteiden kaataminen. 4. Maisemaa rajaavan puuston kaataminen (puronvarsialueet vesistöä tai peltoaukeaa rajaava puusto). Yksittäisten puiden koko voi tällöin olla pieni. 5. Erityisellä

määräyksellä suojellun puuston kaataminen (mm. asemakaava- tai yleiskaava- määräykset).

RAKENNETTAVAT RIVITALO-, KERROSTALO-, TEOLLISUUS- JA Y-TONTIT

Lupa on yleensä aina haettava. Lupaa ei vaadita kun on kyseessä: 1. Puuston hoito- harvennus puustoa valmentavassa mielessä. 2. Kuivuneiden puiden ja ympäristölle ilmeisen vaarallisten puiden kaataminen.

ASEMAKAAVAN MUKAISET PUISTOT, URHEILUALUEET JA KATUISTUTUKSET

Vähäisenä toimenpiteenä pidetään puiston ja katualueen rakentamiseen ja kunnossapitoon liittyvä puunkaato silloin kun se tapahtuu kaupungin toimesta. Jos puiston rakentamiseen liittyy sellaisia toimenpiteitä, jotka muuttavat olennaisesti maisemakuvaa ja jotka ovat olleet ennalta arvaamattomia kaavan laatimisvaiheessa ympäristön asukkaiden kannalta ja voivat koskea ympäristön asukkaiden intressiä, tulee toimenpiteelle hakea kaavoitus- ja kiinteistölautakunnan lupa. Urheilualueiden osalta menettely on periaatteessa samanlainen kuin edellä. Koska urheilualan käyttö on yleensä tarkemmin esitetty kaavassa on lupakynnys korkeampi kuin puistojen osalta. Jos aluetta muutetaan huomattavasti ja siten, että se ei suoranaisesti käy kaavasta ilmi (esim. täyttömaaksi) tulee kuitenkin hakea kaavoitus- ja kiinteistölautakunnan lupa.

ASEMAKAAVASSA PUISTOKSI MERKITYT VIELÄ METSÄNÄ OLEVAT ALUEET, NS. PUISTOMETSÄT (YKSITYISESSÄ OMISTUKSESSA OLEVAT)

Vähäisinä pidetään puustoon hoitoon liittyviä toimenpiteitä, jotka tähtäävät puuston valmentamiseen puistotarkoitukseen. Avohakkuut ovat aina luvanvaraisia

ASEMAKAAVAN JA RAKENNUSKAAVAN ULKOPUOLELLA OLEVIEN RAKENNUS- JA TOIMENPIDEKIELTOALUEIDEN METSÄT

Vähäiset metsänhoidolliset hakkuut, jotka tähtäävät puuston valmentamiseen alueen tulevaa kunnallisrakentamista ja tulevaa käyttöä varten. Vähäiset metsänhoidolliset hakkuut, jotka eivät vaikeuta alueen ulkoilukäyttöä eivätkä turmele kaupunkikuvaa. Avohakkuut ovat aina luvanvaraisia.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Opinnäytetyöni keskeisimpänä sisältönä oli tutkia ja kartoittaa Suomen 15 suurimman kaupungin menettelytavat hakkuiden maisematyölupa-asioissa ja löytää parannusehdotuksia puiden kaatamiseen liittyvissä maisematyölupa-asioissa maankäyttö- ja rakennuslakiin ja toteutettaviin käytäntöihin.

Tärkein aineisto oli kyselytutkimuksen tulos ja haastatteluin saatu informaatio. Valitut kaupungit olivat asukasluvun mukaisessa suuruusjärjestyksessä: Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku, Oulu, Jyväskylä, Kuopio, Kouvola, Pori, Joensuu, Lappeenranta, Hämeenlinna ja Rovaniemi.

Kyselylomake lähetettiin 5.5.2009 sähköpostilla ja vastauksia pyydettiin 20.5.2009 mennessä. Jatkovastauspyyntöjen jälkeen vastauksia tuli yhteensä 11 kpl. Haastattelut on tehty heinäkuun ja lokakuun välisenä aikana.

Kyselytutkimukseen vastasi 11 kaupunkia 15:sta eli vastausprosentti oli 73. Vastanneiden kaupunkien väestö edustaa hieman yli neljänneistä Suomen asukkaista. Mielestäni kyselytutkimus ja siihen liittyvä haastattelu antavat luotettavan kuvan Suomen suurimpien kaupunkien menettelytavoista hakkuiden maisematyölupa-asioissa.

4 TULOKSET

4.1 Maisematyöluvut ja niiden käsittely

Maisematyölupia on myönnetty 11 kaupungissa vuosien 2006 – 2008 aikana yhteensä noin 800 kpl. Kaupunkien lupamäärät vaihtelevat muutamasta maisematyöluvasta kahteensataan maisematyöluupa kaupunkia kohti. Vaihtelu on huomattava ja kertoo hyvin erilaisista toimintatavoista. Kaupunkeja vertaamalla voi havaita, että suuret lupamäärät ovat kaupungeista, joissa luvista vastaa yksi virkamies, joka tekee luvista päätökset. Pienet lupamäärät osuvat kaupunkeihin, joissa luvat viedään luottamusmieskäsittelyyn vain kun lupakynnys ylittyy. Näissä kaupungeissa tehdään ns. vähäisyssharkintaa ja näin lupamäärät jäävät pieniksi.

Maisematyölupien valmistelu on hoidettu hyvin eritavoin. Valmistelijana luottamusmieskäsittelyyn toimivat mm. ympäristönsuojelusuunnittelija, asemakaavateknikko, kavasuunnittelija, rakennusvalvonnan lupavalmisteliija, miljöösuunnittelija ja ympäristötarkastaja. Virkamiespäättökseen lupia valmistelevat viherpäällikkö, ympäristöjohtaja, lupa-arkkitehti, metsäpäällikkö, kaupunginpuutarhuri, tarkastusarkkitehti ja rakennustarkastaja.

Ensimmäisessä vaiheessa maisematyölupia viedään luottamushenkilökäsittelyyn vain neljässä kaupungissa. Lupia käsitellään kahdessa kaupungissa ympäristölautakunnassa, yhdessä rakennus- ja ympäristölautakunnassa ja kahdessa kaupungissa teknisessä lautakunnassa.

Yksittäisten puiden kaatamiseen luvanantajina maisematyölupa-alueilla tonttien ulkopuolella toimivat myös hyvin erilaiset viranhaltijat kuten kaupungin metsäasiantuntija, piiripuutarhuri, ympäristöjohtaja, tarkastusarkkitehti, rakennustarkastaja, (kolmessa kaupungissa), asemakaavateknikko, kaupungin metsäasiantuntija, viherpäällikkö, hortonomi ja ympäristötyöntekijä. Yhdessä kaupungissa ei lupia anna kukaan, koska lupaa ei kyselytutkimuksen mukaan tarvita.

Maisematyöluvan hinta vaihtelee kaupunkien kesken huomattavasti. Lupa on jopa ilmainen yhdessä kaupungissa ja kalliimmillaan se on 200 euron arvoinen, kun lupahakemukset ovat oikein ja täydellisesti täytetty ja naapurit asianmukaisesti kuultu. Naapurien kuuleminen on hinnoiteltu 16 eurosta 100 euroon ja jälkitarkastuksen hinta on ilmaisesta 90 euron tuntihintaan.

Maisematyölupa-asioiden delegointia kaupungit ovat toteuttaneet niin, että päätösvalta maisematyöluvista tai osasta niitä on siirretty luottamushenkilökäsittelystä jollekin kaupungin virkamiehelle. Valmistelusta vastaa joko tämä sama henkilö tai joku toinen virkamies. Virkanimikkeitä, joille maisematyöluvista päättäminen on delegoitu, ovat puutarhuri, ympäristöjohtaja (kaksi kaupunkia), lupa-arkkitehti, rakennustarkastaja (kaksi kaupunkia) ja metsäpäällikkö. Kahdessa kaupungissa ei ole delegoitu mitenkään vaan kaikki luvat käsitellään luottamushenkilökäsittelyssä heti käsittelyn alkuvaiheessa.

4.2 Määrittelyt - puu ja vähäinen toimenpide

Kaupunkien maisematyölupavalmisteliijoista reilusti yli puolet määrittelee puun puuvartiseksi, monivuotiseksi, Suomessa puuksi kasvavaksi puulajiksi, mikä on yli viisi metriä pitkä ja/tai rinnankorkeudelta yli kymmenen cm.

Yksittäisiksi puiksi tulkitsi noin puolet kaupungeista yhden puun ja sama määrä kaupunkia piti kahta – kolmea puuta tai alle kymmentä puuta yksittäisinä puina. Kymmenen puuta oli selvä raja ja sen lukumäärän alle yksittäisten puut määrittivät kaikki.

Maisemallisesti merkittävänä puuna pidettiin Luonnonsuojelulailla rauhoitettua puuyksilöä, erikoista tai maisemaa hallitsevaa puuyksilöä tai maisemaan kuuluvaa vanhaa puuyksilöä reilusti yli puolessa kaupungeista. Useissa vastauksissa korostettiin tapauskohtaisuutta.

Vähäisen toimenpiteen määrittelyssä ilmeni suurta vaihtelua. Joissakin kaupungeissa Maankäyttö- ja rakennuslakia tulkittiin niin, että avohakkuutkin ovat vähäisiä toimenpiteitä lähes aina ja toisissa jopa yksittäisten puiden kaataminen ei voinut olla koskaan vähäinen toimenpide.

Yksittäisten puiden kaataminen tulkittiin vähäiseksi yleensä neljässä kaupungissa, kahdessa kun kyseessä ei ollut maisemapuu, kuolleiden tai sairaiden puiden kaataminen yhdessä kaupungissa, samoin yhdessä kun niillä ei ole merkitystä maisemassa erottuvina puina ja kahdessa, kun vaikutukset maisemaan tai kaavaan vähäiset. Kaksi kaupunkia piti yksittäisten puiden kaatamista aina vähäistä suurempana toimenpiteenä.

Taimikonhoidon, taimikon perkauksen, nuorenmetsänhoidon ja ensiharvennuksen vähäiseksi toimenpiteeksi yleensä aina määritteli seitsemän kaupunkia. Kaksi kaupunkia piti niitä lähes aina vähäisinä, mutta poikkeuksen muodostivat erityisalueet. Luvanvaraaisina eli ei vähäisinä toimenpiteinä taimikonhoito, taimikonperkaus, nuorenmetsänhoito ja ensiharvennus tulkittiin kahdessa kaupungissa.

Kasvatushakkuita vähäisenä toimenpiteenä yleensä piti neljä kaupunkia. Yhden kaupungin reunaehtona vähäisyydelle oli, ettei turmella maisemakuvaa ja kukaan naapureista ei vastusta ja yhden kaupungin ehtona oli, että harvennetaan alle 33 prosenttia puustosta. Viisi kaupunkia piti kasvatushakkuita vähäistä suurempana toimenpiteenä eli luvanvaraisena.

Ylispuiden poistolle maisematyölupaa edellytti kahdeksan kaupunkia ja loput kolme pitivät sitä vähäisenä riippuen vaikutuksesta tai siitä turmeleeko se maisemakuvaa ja vastustavatko naapurit.

Väljennyshakkuiden luvanvaraisuutta puolsivat kahdeksan kaupunkia ja loput kolme pitivät sitä vähäisenä riippuen vaikutuksesta tai siitä turmeleeko se maisemakuvaa ja vastustavatko naapurit. Ylispuiden poisto ja väljennyshakkuut rinnastettiin maisematyöluvassa vaikutuksiltaan toisiinsa, vaikka hakkuutapana ne ovat täysin erilaiset.

Avohakkuu on koettu toimenpiteeksi, mikä vaatii luvan. Näin määrittelee yhdeksän kaupunkia ja kaksi määrittelee sen vähäiseksi silloin kun se ei turmele kaupunki- tai maisemakuvaa, eikä kukaan naapureista vastusta.

Kysyttäessä miten muuten määrittelette vähäisyyden, saatiin vastauksena kolme merkittävää vastausta:

1. Hoidetussa metsässä (hakattu ja harvennettu puusto) puiden elinvoima säilyy, maisema säilyy – hakkaamattomassa elinvoima heikkenee ja maisema heikkenee. Tästä seuraa, että hakkaamattomana metsikön arvo maisemassa jatkossa heikkenee.
2. Vähäisyyteen ei vaikuta leimikon koko, vaan sijainti.
3. Vähäisyyden arvioinnissa arvioidaan lähinnä hankkeen kaupunkikuvallisia ja maisemallisia vaikutuksia.

4.3 Kehittämisehdotukset

Kysyttäessä kouluarvosanaa (4-10) nykyisestä maisematyölupamenettelystä tuli arvosanaksi 7 (7,45). Vaihtelu oli suuri, sillä alin arvosana oli 4 ja korkein 10. Vastauksista sai sen kuvan, että joissakin kaupungeissa oli huolella paneuduttu maisematyölupamenettelyyn. Näissä kaupungeissa oli menettelytavoista tehty selvät päätökset ja

määrittelyihin oli löydetty omat ratkaisut. Vastaavasti joissakin kaupungeissa ei asiaan oltu paneuduttu lainkaan.

Parannusehdotuksia kysyttäessä esiin nousivat tärkeimpinä toiminnan selkeyttäminen, metsänkäyttöilmoitusten poistaminen kaava-alueilta, luonnon monimuotoisuusseikkojen puuttuminen Maankäyttö- ja rakennuslaista ja Metsälain 10 §:n kaltaisten kohteiden lisääminen maisematyöluva-alueille.

4.4 Oikeustapaukset maisematyöluvista

Hakkuista oikeudessa oli ollut vain yksi kaupunki ja samoin oli yksi kaupunki yksittäisistä puista. Todistajana oli ollut edustaja kahdesta kaupungista. Yhdeksän kaupunkia ilmoitti, ettei ole ollut hakkuista oikeudessa.

Merkittäviä ja määrittelyjä tai menettelytapoja kuvaavia oikeustapauksia maisematyöluvista ei saatu tutkimuksella ja haastatteluilla esiin.

4.5 Myönnettyjen maisematyölupien valvonta

Maisematyölupien noudattamista valvovat pääosin samat henkilöt, jotka joko valmistelevat maisematyölupia tai päättävät niistä. Yllättävää oli, että useissa kaupungeissa valvontaa ei tehdä lainkaan. Haastatteluissa ilmeni, että asukkaat valvovat toisiaan ja ilmiäntavat naapureitaan luvattomista puiden kaadoista.

4.6 Maankäyttö- ja rakennuslaki vai Metsälaki

Kysyttäessä asuinalueiden puuston valmentamisesta Metsälain voimassa ollessa tai Maankäyttö- ja rakennuslain astuttua voimaan saatiin vastausjakautuma, mikä osoitti, että tästä ongelmasta ei oltu perillä, minkä yksi kaupunki myös vastauksessaan ilmoitti.

Noin 20 prosenttia ilmoitti hakkaavansa metsälain aikana ja ilmoittavansa, että maankäyttömuoto muuttuu, 10 prosenttia ilmoitti metsänkäyttöilmoituksessa, että hakkuu tehdään kaavan toteuttamiseksi, 30 prosenttia ilmoitti hakevansa maisematyöluvan, 10 prosenttia oli hakannut kadut ja tontit rakennuslupien jälkeen, 20 prosenttia ilmoitti

hakkaavansa alueen kaavan vahvistumisen jälkeen välittämättä rakennusluvista ja 10 ilmoitti olevansa tietämätön koko ongelmasta.

4.7 Kaupunkien omien metsien maisematyöluvut

Suurin osa kaupungeista hakee useita maisematyölupia kaupungin omille toimenpiteille metsissä vuosittain. Yksi kaupunki ei hae lupia vuosittain ja kaksi kaupunkia on hakenut maisematyöluvan 10 vuodeksi eli koko metsäsuunnitelman voimassaoloajaksi.

Maisematyöluvut kaupungin omille metsällisille toimenpiteille hakee yli 80 prosenttisesti kaupungin oma metsäasiantuntija, joka on kahdeksassa kaupungissa metsätalouden insinööri ja yhdessä kaupungissa kaupunginmetsänhoitaja. Luvanhakijoita toimivat myös viherpäällikkö ja tekninen keskus.

Omissa metsissä ja puunkaadoissa vähäisysharkinnan tekevät rakennustarkastaja (4 kaupunkia), metsäasiantuntija (5 kaupunkia), asemakaavateknikko, ympäristösuunnittelija (2 kaupunkia), tekninen keskus, ympäristötarkastaja, kaupunginpuutarhuri ja viherpäällikkö.

Vastustus kaupungin omia maisematyölupia kohtaan on ollut varsin pientä, kun otetaan huomioon pinta-alat ja kohteet, joissa toimitaan. Hakkuita ovat vastustaneet hakuiden lähellä asuvat asukkaat, yksittäiset asukkaat, asukasyhdistykset ja ympäristöjärjestöt. Vastustajien toiminta vaihtelee paikkakunnittain huomattavasti. Suurimmasa osassa kaupunkeja vastustus on vain satunnaista ja muutamissa kaupungeissa vastustus on organisoitua ja siellä vastustetaan kaikkia metsässä tapahtuvia toimia.

5 POHDINTA

5.1 Maisematyölupaprosessia yhtenäistettävä

Yhdentoista kaupungin suuresti vaihtelevat vastaukset ovat selvä osoitus siitä, että Maankäyttö- ja rakennuslakia ja myös Metsälakia tulkitaan ja noudatetaan eri puolilla Suomea hyvin erilailla. Puiden kaatoihin liittyvien maisematyölupien määrän vaihtelu muutamasta luvasta kahteensataan lupaan kolmessa vuodessa samankokoisissa kau-

pungeissa on selvin osoitus maisematyölupaprosessien yhtenäistämistarpeesta. Asukkaiden oikeusturvan kannalta on tärkeää, että maisematyölupamenettely on yhteneväinen Suomessa.

Kunnat ja kaupungit voisivat laatia toimintaohjeet maisematyölupamenettelyyn ja siinä yhteydessä pohtia valmiiksi kysymykset, jotka liittyvät lupien tarpeellisuuteen erilaisissa tapauksissa. Nämä ohjeet voisi esitellä myös kaupungin kotisivuilla. Myös kaupunkien erilaiset kaavat kaavamääräyksineen tulee saada helposti ja ymmärrettävällä tavalla asukkaiden saataville.

Myönnettyjen maisematyölupien valvonta on myös hoidettava nykyistä huolellisemmin. Maankäyttö- ja rakennuslain noudattamisen valvonta ei voi perustua naapurivalvontaan. Maisematyölupaan voisi liittää ilmoitusvelvollisuuden siitä, että työt on loppuunsaatettu.

5.2 Lupakynnys yhtenäistettävä

Maankäyttö- ja rakennuslaki on ollut voimassa noin kymmenen vuotta, mutta tuona aikana ei ole muodostunut selvää tulkintaa milloin maisematyölupa pitää hakea ja milloin ei. Joissakin kaupungeissa vaaditaan lupa jopa taimikonhoidolle tai yhden puun kaatamiseen kun taas toisissa pienet avohakkuut eivät tarvitse lupaa. Ympäristöministeriö voisi selvittää lupakynnystä Maankäyttö- ja rakennuslakiin tehtävällä muutoksella, asetuksella tai ministeriön yleiskirjeellä.

5.3 Puu ja vähäinen toimenpide määriteltävä

Toimintaa Suomen kunnissa helpottaisi myös merkittävästi, jos olisi käytettävissä valtakunnallinen määrittely puulle ja vähäiselle toimenpiteelle. Suomi on metsien maa, mutta puulle ei löydy selvää määritelmää. Ei ole perusteltua, että oikeussalissa pohditaan ja kuullaan todistajia, kun mietitään oliko kyseessä puu vai ei. Samoin voidaan pohtia vähäistä toimenpidettä. Ympäristöministeriö voisi myös tämän asian kohdalla tehdä lakimuutoksen, antaa tarkentavan asetuksen tai lähettää kunnille asiaa tarkentavan yleiskirjeen.

5.4 Merkittävälle metsäalueille pidempiä maisematyölupia

Kahdessa kaupungissa on myönnetty kymmenen vuoden maisematyölupia, mikä tuli lakimuutoksella mahdolliseksi suunnitelmalliseen metsänkäyttöön 1.9.2004. Metsäsuunnitelmaa ja taajamametsien hoitoluokitusta voisi pitää edellytyksenä kymmenen vuoden maisematyöluvalle. Kymmenen vuoden maisematyölupa loisi asukkaille turvallisuutta, koska he tietäisivät etukäteen tulevat toimenpiteet ja voisivat luottaa, että metsiä hoidetaan ja käytetään vastuullisesti. Ajallisesti pidemmät maisematyöluvut myös antaisivat työrauhan ja samalla myös taloudellinen tulos paranisi kaupunkien metsätaloudessa.

5.5 Maankäyttö- ja rakennuslain ja Metsälain yhtäaikainen voimassaolo poistettava

Yli puolet kyselyyn vastanneista kaupungeista toimii vastoin Maankäyttö- ja rakennuslakia tai Metsälakia. Jos aina noudattaa molempia lakeja, tulevat taloudellisesti kannattavat hakkuut mahdottomiksi kaupunkimetsissä. Sekava järjestelmä aiheuttaa nyt valtavasti työtä ja ristiriitoja. Selkeyttämällä toimintatapaa turha työ jää pois ja ristiriidat vähenevät.

Lakien päällekkäinen voimassaolo on syytä poistaa. Päällekkäisyys voitaisiin poistaa määräämällä osayleiskaavoissa noudatettavaksi Metsälakia M-alueilla ja Maankäyttö- ja rakennuslakia muilla osayleiskaavan alueilla ja poistamalla asemakaava-alueilta Metsälain voimassaolo maa- ja metsätaloustalouteen määrätyiltä alueilta. Maankäyttö- ja rakennuslaki olisi voimassa maisematyölupineen toimenpiderajoitusalueilla, jotka määrätään osayleiskaavan tai asemakaavan laatimiseksi. Näin eri alueilla olisi vain yksi metsänkäyttöä säätelevä laki voimassa ja toiminta helpottuisi ratkaisevasti.

Suomen Metsäyhdistys ry, Lusto – Suomen metsämuseo ja metsätietokeskus 1996, Hki 1996. Puulajit

Tenhola, Tommi 2002. Maisematyölupa kaavoitetuilla metsäalueilla. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Hki 2002.

Toivo, Timo 2009. Haastattelu 1.10.2009. Rakennustarkastusinsinööri. Tampereen kaupunki.

Viherympäristöliitto ry 2007. Viheralueiden hoitoluokitus. Julkaisu 36. Helsinki.

Vähäinen toimenpide. 1982. Sisäasiainministeriön yleiskirje n:o 493/501/82.

Väre, Henry & Kiuru, Heikki 2006. Suomen puut ja pensaat. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy

LIITE 1(1). Hallinto-oikeuden päätös 215**KOUVOLAN HALLINTO-OIKEUS**

1. jaosto
 PL 401, Kauppalankatu 43 C
 45101 KOUVOLA
 Puh. 01036 42300, fax 01036 42350
 S-posti kouvola.hao@oikeus.fi

PÄÄTÖS**Nro 09/0215/1**

Annettu julkipanon jälkeen
 9.6.2009
 01333/08/4117

ASIA

Valitus maisematyöluvasta

MUUTOKSENHAKIJA Tornator Oy
 Napinkuja 3 C
 55100 IMATRA

PÄÄTÖS, JOHON ON HAETTU MUUTOSTA

Joutsenon kaavoitus- ja ympäristölautakunta 4.11.2008 § 117

Kaavoitus- ja ympäristölautakunta myönsi Tornator Oy:lle maisematyöluvan puiden kaatamiseen yleiskaavan M-alueella Joutsenon Mietinsaaressa sijaitsevalla tilalla 173-425-2-112 ehdolla, että Huopalahden rantavyöhykekuviot 12 ja 13 jätetään hakkaamatta vähintään 100 metriä rantaviivasta. Kyseessä on harvennushakkuu.

VAATIMUKSET HALLINTO-OIKEUDESSA

Päätös on kumottava tarpeettomana, koska yleiskaava ei edellytä M-alueella maisematyöluvan hakemista.

Perustelut:

Hakija on kaupungin vaatimuksesta hakenut lupaa. Alue on Joutsenon Saaristo III -yleiskaavassa maa- ja metsätalousvaltaista aluetta (M). Kaava-asiakirjoissa ei edellytetä maisematyölupamenettelyä. Lisäksi päätöksen lisäehdot (kuvio 12 ja 13 jätetään hakkaamatta vähintään 100 m rantaviivasta) ovat perusteettomia. Alueen luontoarvot turvataan, kun toimitaan metsä- ja luonnonsuojelulain sekä Metsätalouden kehittämisskeskus Tapion laatimien rantametsien käsittelysuositusten ja hyvän metsänhoidon suositusten mukaisesti. Näin toimien ei myöskään synny kaupungille korvausvelvollisuutta maanomistajalle aiheutuvasta taloudellisesta menetyksestä.

VASTINEET, SELITYKSET JA LAUSUNNOT

Lappeenrannan tekninen lautakunta on antanut lausunnon. Joutsenon ja Lappeenrannan kaupungit ovat yhdistyneet Lappeenrannan kaupungiksi 1.1.2009 alkaen.

LIITE 1(2). Hallinto-oikeuden päätös 215

Muutoksenhakija on antanut vastaselityksen.

HALLINTO-OIKEUDEN RATKAISU JA PERUSTELUT

Hallinto-oikeus kumoaa ja poistaa kaavoitus- ja ympäristölautakunnan päätöksen. Maisematyölupahakemus hylätään.

Perustelut

Asiassa on kyse puiden kaatamisesta alueella, joka Joutsenon Saaristo III -yleiskaavassa on osoitettu maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi (M).

Maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n 1 momentin mukaan maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman lupaa (toimenpiderajoitus):

- 1) asemakaava-alueella;
- 2) yleiskaava-alueella, jos yleiskaavassa niin määrätään; eikä
- 3) alueella, jolla on voimassa 53 §:ssä tarkoitettu rakennuskielto asemakaavan laatimiseksi tai jolle yleiskaavan laatimista tai muuttamista varten on niin määrätty.

Alueella voimassa olevassa Joutsenon Saaristo III -yleiskaavassa ei ole M-alueita koskevaa määräystä toimenpiderajoituksesta. Muutoksenhakija ei ole hakemansa maisematyöluvan tarpeessa.

Sovelletut oikeusohjeet Perusteluissa mainittu

MUUTOKSENHAKU Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Valitusosoitus on liitteenä (VO4).

Esittelijä Taina Pyysaari

Päätöksen tekemiseen ovat ottaneet osaa hallinto-oikeuden jäsenet Tuomas Lehtonen ja Leila Hietanen.

JAKELU

Päätös muutoksenhakijalle
maksutta

Jäljennös Lappeenrannan tekninen lautakunta

TP/PS

LIITE 2(1). Hallinto-oikeuden päätös 216**KOUVOLAN HALLINTO-OIKEUS**

1. jaosto
 PL 401, Kauppalankatu 43 C
 45101 KOUVOLA
 Puh. 01036 42300, fax 01036 42350
 S-posti kouvola.hao@oikeus.fi

PÄÄTÖS**Nro 09/0216/1**

Annettu julkipanon jälkeen
 9.6.2009
 01334/08/4117

ASIA

Valitus maisematyöluvasta

MUUTOKSENHAKIJA Tornator Oy
 Napinkuja 3 C
 55100 IMATRA

PÄÄTÖS, JOHON ON HAETTU MUUTOSTA

Joutsenon kaavoitus- ja ympäristölautakunta 4.11.2008 § 118

Kaavoitus- ja ympäristölautakunta myönsi Tornator Oy:lle maisematyöluvan puiden kaatamiseen yleiskaavan MU-, LV- ja VR I -alueilla Joutsenon Listinginsaareissa sijaitsevilla tilalla 173-414-1-70 ehdolla, että kuvio 31 Pastkallioniemen alue jätetään hakkaamatta niemen kapeuden vuoksi. Niemi on kokonaan rantavyöhykettä ja aluetta, jolla on merkityksellisiä maisema- ja virkistysarvoja, joten maisematyöluvan myöntämiselle ko. alueelle ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 140 §:n mukaisia edellytyksiä. Kuvion 33 ylispuiden poisto tulee tehdä vaiheittain siten, että alueen virkistyskäyttö ei heikkene. Rannan ja hakkuualueiden väliin tulee jättää vähintään 5 metrin hakkaamaton suojavyöhyke. Lisäksi kuvio 33, 29, 41 ja 38 hakkuut tulee suorittaa siten, että naapurikiinteistöjen omistajat huomioidaan hakkuujätteiden korjaamisessa.

Puiden kaatamisessa on kyse harvennushakkuusta, ylispuiden poistosta ja ensiharvennuksesta.

VAATIMUKSET HALLINTO-OIKEUDESSA

Päätös on kumottava sitä osin kuin ehdoissa määrätään, että kuvio 31 Pastkallioniemen alue jätetään hakkaamatta niemen kapeuden sekä maisema- ja virkistysarvojen vuoksi ja siltä osin, kuin ehdoissa määrätään, että kuvion 33 ylispuiden poisto tulee tehdä vaiheittain siten, että alueen virkistyskäyttö ei heikkene. Samoin päätös on kumottava siltä osin, kuin ehdoissa määrätään, että kuvio 33, 29, 41 ja 38 hakkuut tulee suorittaa siten, että naapurikiinteistöjen omistajat huomioidaan hakkuujätteiden korjaamisessa.

Perustelut:

LIITE 2(2). Hallinto-oikeuden päätös 216

Kuvioille 31 ja 33 suunnitellut toimenpiteet eivät turmele maisemaa tai heikennä virkistysarvoja, koska muutoksenhakija toimii metsä- ja luonnonsuojelulain sekä Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion laatimien rantametsien käsittelysuositusten ja hyvän metsänhoidon suositusten mukaisesti.

Metsänomistajaa ei voida velvoittaa hakkuutähteiden korjaamiseen eikä päätöksestä käy ilmi, kuinka naapurikiinteistöjen omistajat tulisi huomioida.

Kaupunki ei ole ryhtynyt Saaristo III -yleiskaavan kaavaraportissa mainittuihin toimenpiteisiin VR I -alueiden hankkimiseksi julkiseen käyttöön, mutta pyrkii lupamenettelyssä asettamaan rajoituksia maanomistajalle sen käyttäessä aluetta metsätalouden harjoittamiseen. Mikäli päätös pysyy mainituilta osin voimassa, syntyy maankäyttö- ja rakennuslain 140 §:n mukaan kaupungille korvausvelvollisuus vahingosta.

VASTINEET, SELITYKSET JA LAUSUNNOT

Lappeenrannan tekninen lautakunta on antanut lausunnon. Joutsenon ja Lappeenrannan kaupungit ovat yhdistyneet Lappeenrannan kaupungiksi 1.1.2009 alkaen.

Muutoksenhakija on antanut vastaselityksen.

HALLINTO-OIKEUDEN RATKAISU JA PERUSTELUT

Hallinto-oikeus kumoo ja poistaa päätöksen siltä osin, kuin siinä on myönnetty maisematyölupa yleiskaavassa vesiliikennealueeksi osoitetulle alueelle (LV). Tältä osin maisematyölupahakemus hylätään.

Samoin hallinto-oikeus kumoo ja poistaa päätökseen sisältyvän ehdon, jonka mukaan kuvioiden 33, 29, 41 ja 38 hakkuut tulee suorittaa siten, että naapurikiinteistöjen omistajat huomioidaan hakkuujätteiden korjaamisessa.

Muilta osin hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Perustelut

Päätöksen kumoaminen

Asiassa on kyse puiden kaatamisesta alueella, joka Joutsenon oikeusvaikutteisessa Saaristo III -yleiskaavassa on osoitettu osittain maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta tai ympäristöarvoja (MU), osittain retkeily- ja virkistysalueeksi (VR I) ja osittain vesiliikenteen alueeksi (LV).

MU- ja VR I -alueilla on kaavamääräysten mukaan voimassa rakennuslain 124 a §:n mukainen toimenpidekielto. Maankäyttö- ja rakennuslain

LIITE 2(3). Hallinto-oikeuden päätös 216

215 §:n siirtymäsäännöksen mukaan kyseinen toimenpidekielto on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n mukaisena toimenpiderajoituksena.

Maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n 1 momentin mukaan maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman lupaa (toimenpiderajoitus):

- 1) asemakaava-alueella;
- 2) yleiskaava-alueella, jos yleiskaavassa niin määrätään; eikä
- 3) alueella, jolla on voimassa 53 §:ssä tarkoitettu rakennuskielto asemakaavan laatimiseksi tai jolle yleiskaavan laatimista tai muuttamista varten on niin määrätty.

Vesiliikenteen alue (LV) on kaavamääräyksen mukaan varattu yleiseksi satamaksi, jossa on sallittu vain veneilyä palveleva rakentaminen. Yleiskaavassa ei ole LV-alueita koskevaa määräystä toimenpiderajoituksesta. Muutoksenhakija ei tältä osin ole hakemansa maisematyöluvan tarpeessa.

Maankäyttö- ja rakennuslain 141 §:n mukaan lupapäätökseen voidaan ottaa tarpeelliset määräykset. Määräykset voivat koskea muun ohessa rakennustyön tai toimenpiteen suorittamista ja niistä mahdollisesti aiheutuvien haittojen rajoittamista.

Lupapäätökseen sisältyy ehto, jonka mukaan kuvioden 33, 29, 41 ja 38 hakkuut tulee suorittaa siten, että naapurikiinteistöjen omistajat huomioidaan hakkuujätteiden korjaamisessa. Ehto on sisällöltään epäselvä. Siitä ei käy selkeästi ilmi, onko luvan ehdoksi asetettu se, että hakkuujätteet on korjattava. Ehdon sanamuodosta ei myöskään käy selville, millä tavoin naapurikiinteistöjen omistajat on hakkuujätteen korjaamisessa huomioitava.

Valituksen hylkääminen (hakkuusuunnitelman kuviot 31 ja 33)

Maankäyttö- ja rakennuslain 140 §:n 1 momentin mukaan alueella, jolla on voimassa asemakaava tai yleiskaava, maisematyölupa on myönnettävä, jollei toimenpide vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen taikka turmele kaupunki- tai maisemakuvaa.

Alueella voimassa olevan Saaristo III -yleiskaavan kaavaselostuksen mukaan Listinginsaari on virkistyksellisesti ja maisemallisesti arvokas Saimaan saari. Maisematyöluvan mukaiset hakkuut kohdistuvat saaren länsiosaan, joka osittain on merkitty VR I -merkinnällä retkeily- ja ulkoilualueeksi ja osittain MU-merkinnällä maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta tai ympäristöarvoja.

Pastkallioniemi on pitkänomainen ja kapea, enimmillään vain noin 150 metrin levyinen niemialue, joka on yleiskaavassa osoitettu retkeily- ja virkistysalueeksi. Kun otetaan huomioon yleiskaavan aluevaraus kaava

LIITE 2(4). Hallinto-oikeuden päätös 216

määräyksineen ja saaren maisemakuva, lupahakemus on voitu hylätä siltä osin, kuin se kohdistuu tälle alueelle (hakkuusuunnitelman kuvio 31). Samoin lupaehdoissa on virkistyskäytön ja maisemakuvan suojelemiseksi voitu määrätä, että kuvion 33 ylispuiden poisto tulee tehdä vaiheittain siten, että alueen virkistyskäyttö ei heikkene.

Sovelletut oikeusohjeet Perusteluissa mainitut

MUUTOKSENHAKU Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Valitusosoitus on liitteenä (VO4).

Esittelijä Taina Pyysaari

Päätöksen tekemiseen ovat ottaneet osaa hallinto-oikeuden jäsenet Tuomas Lehtonen ja Leila Hietanen.

JAKELU

Päätös muutoksenhakijalle
maksutta

Jäljennös Lappeenrannan tekninen lautakunta

TP/PS

LIITE 3(1). Hallinto-oikeuden päätös 217**KOUVOLAN HALLINTO-OIKEUS**

1. jaosto
 PL 401, Kauppalankatu 43 C
 45101 KOUVOLA
 Puh. 01036 42300, fax 01036 42350
 S-posti kouvola.hao@oikeus.fi

PÄÄTÖS**Nro 09/0217/1**

Annettu julkipanon jälkeen
 9.6.2009
 01335/08/4117

ASIA

Valitus maisematyöluvasta

MUUTOKSENHAKIJA Tornator Oy
 Napinkuja 3 C
 55100 IMATRA

PÄÄTÖS, JOHON ON HAETTU MUUTOSTA

Joutsenon kaavoitus- ja ympäristölautakunta 4.11.2008 § 119

Kaavoitus- ja ympäristölautakunta myönsi Tornator Oy:lle maisematyöluvan puiden kaatamiseen ranta-asetakaavan loma-asuntoalueella (RA) ja maa- ja metsätalousalueella (M), oikeastaan vain maa- ja metsätalousalueella (M), Joutsenon Mietinsaareen sijaitsevilla tilalla 173-425-3-52 ehdolla, että loma-asuntotontteihin rajoituville hakkuualueille tulee jättää rantavyöhykkeen 1. Mietinsaaren rantakaavan mukainen loma-asuntoalueen levyinen puistomainen suojapuuvyöhyke. Loma-asuntotonttien läheisyydessä rantakaavan alueella olevaa puustoa voidaan siistiä harventamalla puistomaisesti ja hakkuujätteet tulee kerätä pois ja kuljettaa asianmukaisin vastaanottopisteisiin.

Ennen kunkin työvaiheen aloittamista on rakennusvalvontaviranomaiselle esitettävä suunnitelma loma-asuntotonttien takamaaston suojapuu-
 vyöhykkeestä.

VAATIMUKSET HALLINTO-OIKEUDESSA

Päätös on kumottava seuraavilta osin:

1. Ennen kunkin työvaiheen aloittamista on rakennusvalvontaviranomaiselle esitettävä suunnitelma loma-asuntotonttien takamaaston suojapuu-
 vyöhykkeestä.

Perustelut:

Alue on Mietinsaaren rantakaavassa merkitty maa- ja metsätalousalueeksi. Kaavamääräyksissä ei aseteta maa- ja metsätalouden harjoittamiselle rajoitteita. Alueella toimitaan metsä- ja luonnonsuojelulain mukaan sekä Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion laatimien rantametsien käsittelysuositusten ja hyvän metsänhoidon suositusten mukaisesti, jolloin

LIITE 3(2). Hallinto-oikeuden päätös 217

pystytään ylläpitämään kasvupaikalle ominainen, hyväkuntoinen ja riittävä puusto. Edellä todettuun perustuen ei ole tarpeen laatia erillistä suunnitelmaa loma-asuntotonttien takamaaston suojapuuvyöhykkeestä.

2. Muut ehdot.

Loma-asuntotontteihin rajoittuvien hakkuualueille tulee jättää rantavyöhykkeen 1. Mietinsaaren rantakaavan mukainen loma-asuntoalueen levyinen puistomainen suojapuuvyöhyke. Loma-asuntotonttien läheisyydessä rantakaavan alueella olevaa puustoa voidaan siistiä harventamalla puistomaisesti ja hakkuujätteet tulee kerätä pois ja kuljettaa asianmukaisiin vastaanottopisteisiin.

Perustelut:

Päätökselle ei ole esitetty perusteita. Alue on Mietinsaaren rantakaavassa merkitty maa- ja metsätalousalueeksi, eikä kaavassa ole osoitettu puistomaista suojavyöhykettä eikä rajoituksia maa- ja metsätalouden harjoittamiselle. Maanomistajaa ei voida velvoittaa puistomaiseen metsänhoitoon eikä hakkuutähteiden poistoon ja kuljettamiseen asianmukaisiin vastaanottopisteisiin. Alueella toimitaan metsä- ja luonnonsuojelulain mukaan sekä Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion laatimien rantametsien käsittelysuositusten ja hyvän metsänhoidon suositusten mukaisesti. Edellä mainitut ohjeet ottavat huomioon myös maisema-arvot.

VASTINEET, SELITYKSET JA LAUSUNNOT

Lappeenrannan tekninen lautakunta on antanut lausunnon. Joutsenon ja Lappeenrannan kaupungit ovat yhdistyneet Lappeenrannan kaupungiksi 1.1.2009 alkaen.

Muutoksenhakija on antanut vastaselityksen.

HALLINTO-OIKEUDEN RATKAISU JA PERUSTELUT

Hallinto-oikeus kumoaa päätöksen maisematyölupaan liitettyjen ehtojen osalta.

Perustelut

Asiassa on kyse puiden kaatamisesta (harvennus- ja avohakkuu) rantasemakaavan mukaisella maa- ja metsätalousalueella.

Maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n 1 momentin mukaan maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman lupaa (toimenpiderajoitus):

- 1) asemakaava-alueella;
- 2) yleiskaava-alueella, jos yleiskaavassa niin määrätään; eikä
- 3) alueella, jolla on voimassa 53 §:ssä tarkoitettu rakennuskielto asemakaavan laatimiseksi tai jolle yleiskaavan laatimista tai muuttamista varten on niin määrätty.

LIITE 3(3). Hallinto-oikeuden päätös 217

Maankäyttö- ja rakennuslain 140 §:n 1 momentin mukaan alueella, jolla on voimassa asemakaava tai yleiskaava, maisematyölupa on myönnettävä, jollei toimenpide vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen taikka turmele kaupunki- tai maisemakuvaa.

Maankäyttö- ja rakennuslain 141 §:n mukaan lupapäätökseen voidaan ottaa tarpeelliset määräykset. Määräykset voivat koskea muun ohessa rakennustyön tai toimenpiteen suorittamista ja niistä mahdollisesti aiheutuvien haittojen rajoittamista.

Hakkuusuunnitelman mukainen puiden kaataminen tapahtuu Mietinsaa-
ren ranta-asemakaavan mukaisella maa- ja metsätalousalueella (M). Alueen osalta ranta-asemakaavassa ei ole annettu mitään erityisiä määräyksiä tai edes suosituksia puiden kaatamisesta tai loma-asuntotonttien läheisyyteen jätettävästä suojapuuvyöhykkeestä. Puiden kaataminen ranta-asemakaavan maa- ja metsätalousalueella rannasta katsoen loma-asuntotonttien takana ei vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen eikä turmele maisemakuvaa. Lautakunta ei ole voinut antaa hakkuita rajoittavia lupaehtoja.

Ehto, joka koskee puiden korjuujätteen poiskeräämistä ja kuljettamista asianmukaisiin vastaanottopisteisiin, on lakiin perustumaton ja tarpeeton alueella, joka kaavassa on nimenomaisesti osoitettu maa- ja metsätalouden harjoittamiseen.

Sovelletut oikeusohjeet Perusteluissa mainittujen lisäksi
Maankäyttö- ja rakennuslaki 214 § 1 mom.

MUUTOKSENHAKU Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Valitusosoitus on liitteenä (VO4).

Esittelijä Taina Pyysaari

Päätöksen tekemiseen ovat ottaneet osaa hallinto-oikeuden jäsenet Tuomas Lehtonen ja Leila Hietanen.

JAKELU

Päätös muutoksenhakijalle

maksutta

Jäljennös Lappeenrannan tekninen lautakunta

TP/PS

LIITE 4(1). Hallinto-oikeuden päätös 218**KOUVOLAN HALLINTO-OIKEUS**

1. jaosto
 PL 401, Kauppalankatu 43 C
 45101 KOUVOLA
 Puh. 01036 42300, fax 01036 42350
 S-posti kouvola.hao@oikeus.fi

PÄÄTÖS**Nro 09/0218/1**

Annettu julkipanon jälkeen
 9.6.2009
 01336/08/4117

ASIA

Valitus maisematyöluvasta

MUUTOKSENHAKIJA Tornator Oy
 Napinkuja 3 C
 55100 IMATRA

PÄÄTÖS, JOHON ON HAETTU MUUTOSTA

Joutsenon kaavoitus- ja ympäristölautakunta 4.11.2008 § 120

Kaavoitus- ja ympäristölautakunta myönsi Tornator Oy:lle maisematyöluvan puiden kaatamiseen ranta-asemakaavan loma-asuntoalueella (RA), oikeastaan maa- ja metsätalousalueella (M), Joutsenon Mietinsaaressa sijaitsevalla tilalla 173-402-1-114 ehdolla, että hakkuualueen ja rantaviivan väliin tulee jättää rantapuusto rantakaavan RA-alueella 25 metriä leveänä hakkaamattomana rantavyöhykealueena. Kuvion 3 ylispuiden poistossa pitää noudattaa erityistä harkintaa ja varovaisuutta, että niemi ei näytä avohakkuualueelta missään vaiheessa.

VAATIMUKSET HALLINTO-OIKEUDESSA

Päätös on kumottava seuraavilta osin:

1. Muut ehdot: Hakkuualueen ja rantaviivan väliin tulee jättää rantapuusto ranta-asemakaavan RA-alueella 25 metriä leveänä hakkaamattomana rantavyöhykealueena. Kuvio 3 ylispuiden poistossa pitää noudattaa erityistä harkintaa ja varovaisuutta, että niemi ei näytä avohakkuualueelta missään vaiheessa.

Perustelut:

Alue on Mietinsaaren rantakaavassa merkitty maa- ja metsätalousalueeksi. Kaavamääräyksissä ei aseteta maa- ja metsätalouden harjoittamiselle rajoitteita. Alueella toimitaan metsä- ja luonnonsuojelulain mukaan sekä Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion laatiminen rantametsien käsittelysuositusten ja hyvän metsänhoidon suositusten mukaisesti, jolloin pystytään ylläpitämään kasvupaikalle ominainen, hyväkuntoinen ja riittävä puusto. RA-alueelle ei ole haettu maisematyölupaa, eikä RA-alueita ole hakijan omistuksessa.

LIITE 4(2). Hallinto-oikeuden päätös 218**VASTINEET, SELITYKSET JA LAUSUNNOT**

Lappeenrannan tekninen lautakunta on antanut lausunnon. Joutsenon ja Lappeenrannan kaupungit ovat yhdistyneet Lappeenrannan kaupungiksi 1.1.2009 alkaen.

Muutoksenhakija on antanut vastaselityksen.

HALLINTO-OIKEUDEN RATKAISU JA PERUSTELUT

Hallinto-oikeus kumoaa päätöksen maisematyölupaan liitettyjen ehtojen osalta.

Perustelut

Asiassa on kyse puiden kaatamisesta (harvennushakkuu ja ylispuiden poisto) ranta-asetakaavan mukaisella maa- ja metsätalousalueella.

Maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n 1 momentin mukaan maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman lupaa (toimenpiderajoitus):

- 1) asemakaava-alueella;
- 2) yleiskaava-alueella, jos yleiskaavassa niin määrätään; eikä
- 3) alueella, jolla on voimassa 53 §:ssä tarkoitettu rakennuskielto asemakaavan laatimiseksi tai jolle yleiskaavan laatimista tai muuttamista varten on niin määrätty.

Maankäyttö- ja rakennuslain 140 §:n 1 momentin mukaan alueella, jolla on voimassa asemakaava tai yleiskaava, maisematyölupa on myönnettävä, jollei toimenpide vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen taikka turmele kaupunki- tai maisemakuvaa.

Maankäyttö- ja rakennuslain 141 §:n mukaan lupapäätökseen voidaan ottaa tarpeelliset määräykset. Määräykset voivat koskea muun ohessa rakennustyön tai toimenpiteen suorittamista ja niistä mahdollisesti aiheutuvien haittojen rajoittamista.

Hakkuusuunnitelman mukainen puiden kaataminen tapahtuu Mietinsaa- ren ranta-asetakaavan mukaisella maa- ja metsätalousalueella (M). Alueen osalta ranta-asetakaavassa ei ole annettu mitään erityisiä määräyksiä tai edes suosituksia puiden kaatamisesta tai rantavyöhykkeelle jätettävästä hakkaamattomasta suojavyöhykkeestä. Hakkuusuunnitelman mukainen puiden kaataminen ranta-asetakaavan maa- ja metsätalous- alueella ei vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen eikä tässä tapauksessa turmele maisemakuvaa. Ehto, jonka mukaan kuvion 3 ylispuiden poistossa pitää noudattaa erityistä harkintaa ja varovai- suutta, ettei niemi näytä avohakkuualueelta missään vaiheessa, on lisäksi sisällöltään epäselvä ja tulkinnanvarainen.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainittujen lisäksi
Maankäyttö- ja rakennuslaki 214 § 1 mom.

LIITE 4(3). Hallinto-oikeuden päätös 218

MUUTOKSENHAKU Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Valitusosoitus on liitteenä (VO4).

Esittelijä Taina Pyysaari

Päätöksen tekemiseen ovat ottaneet osaa hallinto-oikeuden jäsenet Tuomas Lehtonen ja Leila Hietanen.

JAKELU

Päätös muutoksenhakijalle
maksutta

Jäljennös Lappeenrannan tekninen lautakunta

TP/PS

LIITE 5(1). Kyselylomake

KYSELYLOMAKE

TÄYTTÖOHJE: Täydennä harmaalla merkityt kohdat. Sarkainnäppäimellä (tabulaattori) pääset siirtymään seuraavaan kohtaan.

Maankäyttö- ja rakennuslaki on ollut voimassa nyt noin kymmenen vuotta. Maisematyölupia on puiden kaatamisiin ja hakkuisiin myönnetty erilaisin perustein Suomen kunnissa ja kaupungeissa. Seuraavilla kysymyksillä selvitetään erilaisia menettelytapoja.

1. Puiden kaatamisiin ja hakkuisiin on maisematyölupia kuluneen kolmen vuoden aikana (2006 – 2008) kaupungissamme myönnetty yhteensä kpl.

2. Maisematyölupien valmistelijana toimii

- ☐ rakennustarkastaja (tai vastaava)
- ☐ ympäristönsuojelutarkastaja
- ☐ kaavavalmistaja
- ☐ kuka ?

3. Maisematyölupien luottamushenkilökäsittely tapahtuu (ensimmäisessä vaiheessa)

- ☐ kaupunginhallituksessa
- ☐ rakennuslautakunnassa
- ☐ ympäristölautakunnassa
- ☐ teknisessä lautakunnassa
- ☐ erillisessä lupalautakunnassa
- ☐ muussa, missä?

4. Yksittäisten puiden kaatamiseen luvan maisematyölupa-alueella tonttien ulkopuolella antaa

- ☐ rakennustarkastaja (tai vastaava)
- ☐ ympäristötarkastaja
- ☐ kaavavalmistaja
- ☐ ympäristönhoidosta vastaava
- ☐ kaupungin metsäasiantuntija
- ☐ joku muu, kuka

5. Kuka teillä valvoo myönnetyn maisematyöluvan noudattamista?

- ☐ rakennustarkastaja

LIITE 5(2). Kyselylomake

- ☐ ympäristönsuojelutarkastaja
- ☐ kaavavalmisteliija
- ☐ ympäristönhoidosta vastaava
- ☐ joku muu, kuka
- ☐ noudattamista ei valvota

6. Miten olette delegoineet maisematyölupa-asiat?

- ☐ rakennustarkastaja (tai vastaava) päättää maisematyöluvista
- ☐ ympäristönsuojelutarkastaja (tai vastaava) päättää maisematyöluvista
- ☐ joku muu päättää, kuka
- ☐ delegointi on toteutettu seuraavasti

7. Miten määrittelette maisematyölupaprosessissa puun? Maankäyttö- ja rakennuslaki puhuu puista määrittelemättä sitä tarkemmin. Wikipedia määrittelee puun: puu on suurikokoinen monivuotinen puuvartinen kasvi, jolla on yleensä vallitseva varsi. Pienemmät puuvartiset kasvit, joilla on useita varsia, ovat pensaita tai varpuja.

- ☐ yli 2 metriä pitkä, Suomessa puuksi kasvava puulaji
- ☐ yli 5 metriä pitkä, Suomessa puuksi kasvava puulaji
- ☐ yli 10 metriä pitkä, Suomessa puuksi kasvava puulaji
- ☐ yli 15 metriä pitkä, Suomessa puuksi kasvava puulaji
- ☐ yli 20 metriä pitkä, Suomessa puuksi kasvava puulaji
- ☐ puuvartinen, monivuotinen ja rinnankorkeudelta yli 7 cm
- ☐ puuvartinen, monivuotinen ja rinnankorkeudelta yli 10 cm
- ☐ puuvartinen, monivuotinen ja rinnankorkeudelta yli 15 cm
- ☐ Miten määrittelette puun? Onko Teillä tiedossa oikeustapauksia, joissa puu on määritelty?

8. Yksittäisiksi puiksi meillä luetaan

- ☐ 1 puu
- ☐ 1 – 3 puuta
- ☐ alle 10 puuta
- ☐ muu kriteeri ?

9. Maankäyttö- ja rakennuslaissa puhutaan vähäisestä toimenpiteestä, mikä ei vaadi lupaa. Miten määrittelette vähäisen toimenpiteen puiden kaadossa? Vähäinen toimenpide on: (yksittäiset puut määritelty kohdassa 8)

- ☐ yksittäisten puiden kaataminen, kun
- ☐ taimikonhoito, taimikon perkaus. nuoren metsän hoito ja ensiharvennus, kun
- ☐ kasvatushakkuut, kun

LIITE 5(3). Kyselylomake

- ☐ ylispuiden poisto, kun
- ☐ väljennyshakkuut, kun
- ☐ avohakkuu, kun
- ☐ Miten muuten määrittelette vähäisen toimenpiteen? Onko teillä tiedossa oikeustapauksia, joissa on vähäisyys määritelty?

10. Miten määrittelette maisemallisesti merkittävän puun?

- ☐ luonnonsuojelulain mukaisesti rauhoitettu puuyksilö
- ☐ erikoinen tai maisemaa hallitseva puuyksilö
- ☐ maisemaan kuuluva vanha puuyksilö
- ☐ puulaji, mikä ei normaalisti kasva ko. alueella
- ☐ Miten määrittelette maisemallisesti merkittävän? Onko teillä oikeustapauksia, joissa maisemallisesti merkittävä on määritelty?

11. Oletteko olleet oikeudessa maisematyölupa-asioissa hakkuiden osalta ?

- ☐ emme ole olleet
- ☐ olemme olleet ja tapaukset ovat koskeneet seuraavia maisematyölupaan liittyviä kysymyksiä:

12. Uusien asuinalueiden puuston valmentaminen ennen rakentamista on ongelmallista, koska metsälain ollessa voimassa ns. valmentavat hakkuut ovat usein ristiriidassa metsälain kanssa ja sen jälkeen kun alue on asetettu toimenpidekieltoon kaavan laatimista varten, vaaditaan maisematyölupa valmentaville hakkuille. Miten olette ratkaissut edellä kerrotun tilanteen?

- ☐ olemme hakanneet alueen metsälain voimassa ollessa ilmoittamalla metsänkäyttöilmoituksessa, että maankäyttömuoto muuttuu
- ☐ olemme hakanneet alueen metsälain voimassa ollessa ilmoittamalla metsänkäyttöilmoituksessa, että hakkuu tehdään kaavan toteuttamiseksi
- ☐ olemme hakenneet hakkuille maisematyöluvan
- ☐ kaavan vahvistumisen jälkeen olemme hakanneet kadut ja tontit yksitellen, kun rakennusluvut ovat sen sallineet
- ☐ kaavan vahvistumisen jälkeen olemme hakanneet kadut ja tontit kerralla välittämättä rakennusluvista
- ☐ emme ole olleet tietoisia ko. ongelmasta

13. Onko nykyinen maisematyölupamenettely toimiva? Nykyisestä maisematyölupamenettelystä annan kouluarvosanan (4 – 10)**14. Tärkeimmät parannettavat asiat maisematyölupamenettelyssä ovat:**

LIITE 5(4). Kyselylomake**15. Mikä on maisematyöluvan hinta Teidän kaupungissanne?**

Luvan hinta, kun hakemuspaperit täysin ok

Luvan hinta, kun kaupunki kuulee naapurit?

Jälkitarkastuksen hinta?

16. Maankäyttö- ja rakennuslaissa ei ole ns. ilmoitusmenettelyä vähäisissä toimenpiteissä. Katsotteko, että ko. menettely toimisi myös vähäisten metsällisten toimenpiteiden kohdalla?

- ☐ emme kannata
- ☐ kannatamme
- ☐ ei osaa sanoa

Kysymyksiä kaupungin omistamien omien metsäalueiden maisematyölupa-asioista**17. Kaupungin omille toimenpiteille metsissä haetaan maisematyölupia**

- ☐ ei vuosittain
- ☐ joitakin vuosittain
- ☐ useita vuosittain
- ☐ maisematyölupa on haettu metsäsuunnitelmille kymmeneksi vuodeksi yhdellä kertaa

18. Maisematyöluvut kaupungin omille toimenpiteille hakee

- ☐ rakennustarkastaja
- ☐ ympäristönsuojelutarkastaja
- ☐ metsäasiantuntija, joka vastaa metsistä
- ☐ kaavavalmisteliija
- ☐ joku muu, kuka

19. Kuka tekee vähäisyyssharkinnan omien metsien tai puiden kaatoasioissa?

- ☐ rakennustarkastaja
- ☐ ympäristönsuojelutarkastaja
- ☐ kaavavalmisteliija
- ☐ toimenpiteistä vastaava metsäasiantuntija
- ☐ joku muu, kuka

20. Kaupungin omia maisematyölupia ovat vastustaneet:

- ☐ asukkaat
- ☐ asukasyhdistykset
- ☐ ympäristöjärjestöt
- ☐ poliittiset päättäjät

LIITE 5(5). Kyselylomake

☐ muut, ketkä

Voitte halutessanne esittää lisää mielipiteitä ja kommentteja opinnäytetyön aiheesta:

Toimita täytetty lomake osoitteella: risto.laukas@lappeenranta.fi 15.5.2009 mennessä.

KIITOS VASTAUKSESTA!